

NOVI ODMEV

GLASILO
KULTURNO
PROSVETNEGA
DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM
JULIJ 2009
ŠTEVILKA 38
ISSN 1331 - 548x

MIROSLAV
VILHAR

ČUJTE GORE
IN BREGOVI
DA SINOVI
SLAVE SMO

DVE DOMOVINI IMAMO IN TO NI FRAZA

Teško je verjeti, da bi se med nami našel kdo, ki se še nikoli ni znašel v položaju, ko je moral temeljito izprašati svojo vest in si odgovoriti na kopico vprašanj: Kdo sem? Kaj sem? Kakšna je moja identiteta? Sem Slovenec? Hrvat? Koliko domovin imam? Kje so moje korenine in kje moj dom? Kateremu narodu pripadam? In kateri državi? Ali imam kot Slovenec na Hrvaškem, s slovensko narodnostjo in hrvaškim državljanstvom, dve identiteti? Če sta res dve, katera je pomembnejša? Ali imam res dve domovini? Slovensko in hrvaško? Kdaj sem Slovenec (po rodu) in Hrvat (po državljanstvu)? Kaj je pomembnejše? In kdaj? Kaj me bolj opredeljuje: slovenski materni jezik ali hrvaški dom in družina? Ali lahko mirno rečem, da sem oboje: Slovenec – Hrvat, hrvaški Slovenec, da je torej moja identiteta sestavljena? Ali pa morda – razcepljena? Ali je rešitev v tem, da se med Slovenci počutim Slovenca in med Hrvati Hrvata? Ali morda zadostuje, da si uredim dve državljanstvi in da sem enkrat eno drugič drugo?

V Novem odmevu smo že večkrat navajali humorne besede Matjaža Rusa o tem, kako imenitno je biti malo Slovenec in malo Hrvat: ko zmagata slovenska nogometna ekipa, lahko slavim, saj so zmagali naši; ko zmagata hrvaška smučarka, pa tudi lahko slavim, saj je zmagala naša!

A kaj, ko življenje niso samo športne zmage in velik smeh. V našem manjšinskem življenju se prav v zadnjem obdobju nemalokrat gubajo obrazi. Zaradi skrbi. Politični spori med dvema državama so nas prisilili, da si kar naprej zastavljamo vprašanja, kakršna so zapisana v uvodniku. No, morda res ne kar naprej, vsekakor pa večkrat, kot bi si želeli.

Kaj naj si misli hrvaški Slovenec, ko slovenska vlada reče: ne, Hrvaška ne bo šla v Evropsko unijo, ker prejudicira mejo. Ali pa, ko hrvaška vlada reče: to je izsiljevanje, Slovenija si hoče prilastiti del hrvaškega morja. Kako naj razumem, da ena moja domovina zapira evropska vrata moji drugi domovini? Kako naj razumem, da se ena moja domovina ne želi dogovoriti z mojo drugo domovino o pravični meji? Kdo ima prav? Na čigavo stran naj stopim? Ali se res moram opredeliti? In še: kako naj se počutim, ko na naslovnici hrvaškega časopisa na primer preberem, da »Slovenci Hrvatom postavljajo nemogoče pogoje«. Kdo postavlja takšne pogoje? Mar jaz? In komu? Ali zdaj kar naenkrat vsi pripadniki enega naroda hočemo nekaj od vseh pripadnikov drugega naroda? Kakšna neumnost!

Toda prav takšne neumnosti se zalezejo v nas. In niso prav nič prijetne. In kako naj to dopovemo tistim, ki krojijo naše usode? Morda pa bi morali politikom, ki v meddržavnih prepirih tako redko prisluhnejo navadnemu človeku, za kazen predpisati, da si vsako jutro in vsak večer – kot zdravilo – ogledajo odličan dokumentarec Zgodbe z meje (Priče z granice), o katerem tudi poročamo v tej številki Novega odmeva. Morda pa bi pomagalo že, če bi šli slovenski politiki med poletnimi počitnicami plavat na hrvaško morje, hrvaški politiki pa med zimskimi počitnicami smučat na slovenske hribe. K sreči navadni ljudje to tudi počnemo: slovenska smučišča so pozimi polna naših (Hrvatov), hrvaška obala pa poleti spet polna naših (Slovencev).

In smo spet pri začetku.
Kdo smo torej?
Vsekakor smo Slovenci.
A naš dom je Hrvaška.
Imamo dve domovini.
In to ni fraza.

Naslovnica:
spomenik
Miroslavu Vilharju,
v ozadju Postojnska
gimnazija

ODMEV

Novi odmev izdaja
Kulturno-prosvetno
društvo Slovenski dom
iz Zagreba s pomočjo
Savjeta za nacionalne
manjine Republike
Hrvatske in Urada Vlade

Republike Slovenije za
Slovence v zamejstvu
in po svetu.
Za izdajatelja: **Darko Šonc.**
Uredništvo: **Miroslava**
Maria Bahun,
Silvin Jerman, Polona
Jurinić, Ivica Kunej,
Cvetka Matko, Franc
Strašek, Darko Šonc.

Pregled, priprava
in oprema besedil:
Ilinka Todorovski.
Oblikovanje in prelom:
Ljudevit Gaj.
Tisk: **Intergrafika,**
Bistranska 19, Zagreb.
Izhaja občasno v
slovenskem
in hrvaškem jeziku.

Naklada: 800 izvodov.
Naslov uredništva:
Kulturno-prosvetno
društvo Slovenski dom,
Masarykova 13/1, 10000
Zagreb,
tel./fax 48 55 171;
slovenski-dom@
zg.t-com.hr,
http://slovinci.hr

MEŠANI PEVSKI ZBOR SLOVENSKI DOM

Če se ozremo nazaj in pogledamo, kaj je po pomladi počel naš pevski zbor, vidimo, da je bil zelo dejaven. Pogoste vaje, srečanja, udeležbe na koncertih, skupno petje, nastopi zunaj mesta Zagreba...

Francu Keneju smo vzeli dosti časa, vendar menim, da mu to koristi, saj zelo dobro zgleda. Okreval je po bolezni, videti je srečen, nasmeh mu nikoli ne gre z obraza, kar pomeni, da delo z našim zborom oziroma z našimi pevci nanj deluje terapevtsko in ga pomlajuje.

Preden poročam o dveh nastopih, naj povem, da sta nas zapustila dva pevca, oba tenorista, Ivan Planinšek in Silvester Vidič.

Koncert s pevci Lisce in nastop v Zadru

15. maja smo imeli skupni koncert z mešanim pevskim zborom Lisca iz Sevnice. Vsak zbor je zapel osem pesmi. Kot gostitelji smo zapeli prvi, in sicer Po gorah grmi (prir. Saša Boštjančič), Kresno pesem (prir. Uroš Krek), Sem tancoua tam douta po Hrvaškem (prir. France Cigan), Dve beli brezi (Zmago Rafolt), Pesem o svobodi (prir. Radovan Gobec), Ej, tedaj (prir. Benjamin Ipavec) in Tam kjer rošce cveto. Slednjo smo zapeli namesto Orkestra Emila Cossetta, in sicer v spomin na našega Silvestra Vidiča, ki nas je v tistih dneh za zmeraj zapustil.

Potem so nastopili pevci iz Sevnice z zborovodjo Jožetom Pfeiferjem. Tudi oni so se zelo dobro izkazali. Po koncertu se je začelo druženje, ki je kot vedno trajalo dolgo v noč. Bilo je pesmi in klepetanja, dokler se nismo razšli zadovoljni in nasmejanji, z želje: Pričakujemo vas tudi naslednje leto.

23. maja pa je naš zbor nastopal na zadrski prireditvi ob mednarodnem dnevu kulturne raznolikosti. O dogodku si lahko več preberete v rubriki Slovenci na Hrvaškem. Naj povem, da se je naš zbor dobro odrezal. Bili smo med najboljšimi nastopajočimi. Po pogostitvi, ki so nam jo pripravile članice slovenskega društva v Zadru, smo si ogledali muzej antičnega stekla in razstavo 2. likovne kolonije Maj 2009 v Turnju. Nato smo se ustavili v gostilni Joso, kjer smo še enkrat pogostili naše želodčke z res finimi jedmi. Ko smo se okrepčali, smo se počasi odpravili proti Zagrebu. Ob prepevanju v avtobusu smo srečno prispeli na našo izhodiščno točko, Mažuranec.

Miroslava-Maria Bahun

DELO DUHOVNE SEKCIJE

A. M. SLOMŠEK

V prvi polovici letošnjega leta smo bili zelo dejavni: maše, vaje, nastopi. Bili smo prizamejskih Slovincih v Zavarhu, spomnili smo se 18. obletnice slovenskih maš v Zagrebu, romali smo na Koroško.

Od 9. januarja ob petkih redno potekajo vaje pevskega zbora, od 11. januarja pa svete maše v kapelici Ranjenega Jezusa na Ilici. Maše so darovali dekan Anton Trpin, župnik iz Artič Janez Turinek ter duhovniki Silvester Molan, Robert Smodiš in Matej Dečman. Letos je bila Velika noč 12. aprila, Binkošti pa 31. maja. Maša 29. marca je bila darovana našem rajnem pevcu Milanu Rupniku, 26. aprila je bila za Dragico Novak – Šimanski, 17. maja pa za družini Škala in Glazer. 19. maja leta 1991 je bila prva slovenska maša v Zagrebu. Ob obletnici je Martina Koman za 14. junij pripravila romanje na Koroško in sreča-

nju z duhovnikom jezuitom Frančkom Krambergerjem. Več o tem v naslednji številki Odmeva.

Ne pozabite: Kdor poje, dvakrat moli. Tako ohranjamo slovensko besedo in običaje.

Nastop v Zavarhu

Tudi naš pevski zbor je sodeloval na 40. reviji Primorska poje, in sicer 19. aprila v Zavarhu Italiji (Villanova delle grotte) v cerkvi Sv. Florijana. Na pot smo se odpravili kot vedno z Mažuranca. Potovali smo v mini avtobusu čez mejni prehod Harmica – Rigonce, prva postaja za kavo pa je bila v Logatcu. V tamkajšnjem Žakelj baru Zapolje smo preizkusili svoja grla s pesmijo ob sprem-

ljavi domačega harmonikarja. Tako veseli smo se odpravili proti Idriji, Tolminu in Kobaridu, v Italiji pa prek Čedadada in Nema do Zavarha. To je vasica zelo visoko v hribih s cerkvico Svetega Florijana, ki so jo po potresu zgradili v nenavadni obliki iz lesa in kamna. Naš zbor pod vodstvom prof. Vinka Glasnoviča je zapel tri duhovne pesmi: Evharistično daritev Viktorja Mihelčiča z duetom Nada Horš in Eugen Franjković, Bodi tisočkrat pozdravljen Lojzeta Bratuža in Glorijo Vinka Glasnoviča z duetom Nada Horš in Ivan Bernetič. Nastopili so še mešani pevski zbori Zavrtec iz Idrije, Rečan, Lesa iz Grmka, Obala iz Kopra in Mačkolje iz Doline ter komorna zbor Music Viva iz Tolmina in Julius iz Trsta. Na prireditvi so bile podeljene tudi diplome za promocijo revije Primorska poje. Zavarh je zelo znan po kraški jami, o čemer priča tudi italijansko ime kraja Villanova delle grotte. Zaradi dolge poti nazaj smo se mi le na kratko ustavili na pogostitvi v gostilni Terminal Grotte, nato pa se čez Videm, Gorico, Vipavo in Postojno polni vtisov vrnili v naš beli Zagreb.

Olga Tkalčec

Slovenski dom, naš drugi dom

PEVSKI ZBOR SLOVENSKEGA DOMA NA PRIMORSKEM

Neke lepe spomladanske sobote smo se odpravili z avtobusom proti Vrtovinu na Primorskem, kjer smo imeli na tamkajšnji osnovni šoli koncert, v okviru revije Primorska poje. Bil je 28. marec.

Revija Primorska poje poteka že 40 let in se je iz leta v leto udeležuje več pevskih zborov. Na prvi reviji jih je bilo 49, letos pa je nastopilo že prek dvesto zborov v različnih pevskih sestavah. Že 30 let je na čelu Zveze pevskih zborov Primorske Rudolf Šimac, ki nas je v Zagrebu prvič obiskal lani, ko smo pripravili zborovski koncert v Glasbenem

zavodu. Naš pevski zbor že dolga leta sodeluje na prireditvi Primorska poje.

Dober nastop, prijetno druženje

V Vrtovinu smo na koncertu nastopili skupaj s tremi zbori z območja Ilirske Bistrice, in sicer z mešanim pevskim zborom Ahac Jasen, ženskim pevskim zborom Prem in mešanim pevskim zborom Tabor Kalc 1869 Knežak, ter mešanim pevskim zborom Rupa-Peč iz Sovodenj ob Soči, oktetom pr'Farci iz Spodnje Idrije in mešanim pevskim zborom Vrtojba iz Vrtojbe-Šempetra.

Naš zbor je res lepo zapel štiri pesmi, in sicer Ej, tedaj Benjamina Ipavca, ljudski Po gorah grmi in Kresno pesem, ter Orkester Emila Cossetta.

Pred nastopom smo bili tudi na kratkem izletu. Ogledali smo si nekdanji lovski dvorec grofov Lantieri Zemono, kjer so danes muzej, poročna dvorana in restavracija. Kosili smo imeli na Kosovelovi kmetiji, po dobrih domači hrani pa smo si šli pogledat še frančiškanski

samostan na Vipavskem križu.

Po koncertu so nas domačini iz Vrtovin pogostili z odličnim domačim golažem. Sproščeno smo še malo zapeli, nato pa se počasi odpravili v Zagreb.

Primorska poje v Zagrebu

Po nekaj dnevih počitka nas je v Zagrebu obiskala Primorska poje v malem. 3. aprila so v mali dvorani Vatroslava Lisinskega nastopili vokalna skupina bistrške Škuorke, pevska skupina Hruški fantje, mešani pevski zbor Dragotin Kette (vsi trije iz Ilirske Bistrice), Portoroški zbor, Nonet Primorska iz Mačkolj-Doline in mešani pevski zbor Postojna.

Podpredsednik Zveze pevskih zborov Primorske Anton Balog je nastopajočim podelil plakete in priznanja za dolgoletno petje in vodenje zborov.

Po lepem večeru in dolgem druženju po koncertu smo se poslovili in odšli na zaslužen počitek.

Miroslava-Maria Bahun

ZAKAJ NORVEŽANI NOČEJO V EVROPSKO UNIJO

6. maja smo v Slovenskem domu gostili norveškega veleposlanika Terja Hauga. Spregovoril je o norveški zunanji politiki in posebnosti odnosov med Norveško in Evropsko unijo.

Norvežani se niso odločili za vstop v Evropsko unijo, saj so bili, kot je pojasnil veleposlanik, dolga leta pod švedsko oblastjo in zdaj hočejo biti samostojni.

Na Norveškem je zelo razvito ladjedelništvo, kar ne prese- neča, saj imajo zelo veliko morja in zelo dolgo obalo. Imajo tudi nafto.

Norveška je bogata država in se noče odreči svoje samostojnosti zaradi Evropske unije. Norveška je tudi ena od najbolj razvitih evropskih držav. Ima bogato in burno zgodovino. Delček preteklosti nam je razkrila razstava o norveških grbih in zastavah, ki jo je ob stoletnici neodvisnosti Kraljevine Norveške pripravil Željko Heimer. Na razstavi smo spoznali raznolikost in številčnost zastav in grbov. Toliko jih je, da jih nismo mogli vseh razstaviti v dvorani. Nekaj jih je moralo počakati na naknadno postavitev.

Po prijetnem srečanju in spoznavanju Norveške smo še malo poklepetali v knjižnici, nato pa se počasi razšli, vsak na svojo stran.

Miroslava-Maria Bahun

PESEM HOČE BITI LUČ

Poezijo velikega španskega lirika Federica Garcie Lorca, sta nam 15. aprila predstavila Sunčica in Ivica Kunej ob spremljavi Zorana Šonca na elektronskih orglah. Naslov romantičnega večera: El canto quiere ser lus ali Pesem hoče biti luč.

Ivica Kunej nam je najprej predstavil Lorco kot vsestranskega genija svojega časa. Bil je skladatelj, slikar, dramski pisec in predvsem pesnik. Sledile so recitacije Lorcovih pesmi. Ivica Kunej je recitiral v hrvaškem in slovenskem jeziku, Sunčica Kunej pa v španskem in hrvaškem jeziku. Posebej lepo smo doživeli Lorcove pesmi v originalu. Čeprav večina ne pozna španščine, smo zlahka občutili liriko pesmi. Že naslovi recitiranih pesmi (ki jih navajam v jezikih, kot smo jih slišali) so romantični: Manja pjesma, Balada o treh rekah, In memoriam, Nokturno, Pesem suhega oranževca, Kupino sivoga stebila, Gledal sem te v tvojih očeh, Izgovarjam tvoje ime, Qamparo, Jako lako mi je težko ljubiti, Da si čula plač oleandra, Kitara, Balkon, Lola, Memento, Vitezova pesem, Križišče, Nefundis, Pesem hoče biti luč, Tri lista, Četiri mazgara, U Rim hode dvoje hodočasnika ...

Vse pesmi je na elektronskih orglah spremljal Zoran Šonc, in sicer z Lorcovima španskima napevoma Las morillas de Jaen in Las mozos de Monleon.

Vse pesmi v hrvaščino je iz španščine prevedla Sunčica Kunej, prevajalci Lorca v

slovenščino pa so različni, od Alojza Gradnika in Jožeta Udovičiča do Petra Levca. F. G. Lorca je v svojem predgovoru k prvi izdaji svojih pesmi Libro de poemas (Knjiga pesmi) leta 1921 napisal: »Vsaka od pesmi, ki jih bralec, držiš v rokah, ustreza enemu novemu popku na glasbenem stebelu mojega razcvetelega življenja«.

To je bil tudi moto prelepega pesniškega večera. Vsaj za tiste, ki imamo še vedno smisel za romantiko ter lepoto pisane besede in glasbe. Večer se je končal z Granado, ki jo je zapel tenorist, prvak HNK Ivica Gržinič.

Polona Jurinič

FEDERICO GARCIA LORCA: PESEM SUHEGA ORANŽEVCA

*O drvar,
posekaj mojo senco.
Reši me muke,
da se vidim brez sadu.*

*Zakaj sem bil rojen
med ogledali?
Dan se me izogiba
in noč me posnema
v vseh svojih zvezdah.*

*Hočem živeti,
a nočem se videti.
In sanjati hočem,
da so mravlje moji listi
in osat moji ptiči.*

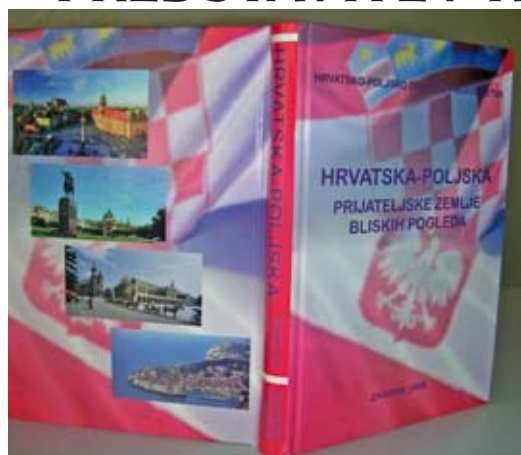
*O drvar,
posekaj mojo senco.
Reši me muke,
da se vidim brez sadu.*

Slovenski dom, naš drugi dom

Federico Garcia Lorca (Fuente Vaquez, 15.6.1899 – Viznar, Granada, 19.8.1936) se je uveljavil leta 1921 z igro v verzih Metuljeva čarovnja in zbirko stihov z naslovom Knjiga pesmi. Ugled si je pridobil s pesniško zbirko Pesmi (1927), zelo odmevno pa je bilo njegova druga igra Mariana Pineda. Naslednje leto je objavil knjigo pesmi Ciganski romancero, po vrnitvi iz ZDA pa zbirko Pesnik v New Yorku (1930). Na njegov pesniški jezik so vplivali ljudsko in špansko baročno pesništvo, modernizem in nadrealizem. Od leta 1931 je vodil gledališko skupino La Baracca, s katero je izvajal klasični španski repertoar po celi državi. Za najpomembnejše dramsko delo velja trilogija Krvava svadba (1933), Yerma (1934) in Dom Bernarde Albe (1936). Na začetku španske državljanske vojne so ga prijeli frankisti in ga ubili v okolici Granade. F. G. Lorca sodi med največje španske in svetovne pesnike 20. stoletja.

PREDSTAVITEV KNJIGE O HRVAŠKO-POLJSKEM PRIJATELJSTVU

20. maja je bila v Slovenskem domu predstavitev knjige »Hrvatska – Poljska, prijateljske zemlje bliskih pogleda«, ki jo je izdalo društvo hrvaško-poljskega prijateljstva. Navzoče je pozdravil predsednik društva in glavni tajnik koordinacije hrvaških društev prijateljstva Andrija Karafilipović. O knjigi so spregovorili makedonski veleposlaniki Dančo Markovski, predsednik koordinacije Stjepan

Hajmer, veleposlanik Stanko Nick in dolgoletni saborski poslanec Mato Arlovič. V umetniškem programu je Dubravko Sidor recitiral pesmi Milivoja Slavička, prvega hrvaškega veleposlanika na Poljskem, Zoran Šonc je na električnih orglah zaigral Preludij Frederica Chopina in spremljal Gertrudo Munitić, ki je zapela arijo Moj Split iz opere Mala Florami J.Gotovca, in tenorista HNK-ja Ivico Gržanića, s skladbo Hrepenjenje F. Chopina. **(FS)**

Slovenski dom, naš drugi dom

OBISK IZ BREŽIC, ČATEŽA IN ŽEJNEGA

Konec aprila so nas obiskali prijatelji iz Posavja. Župnik iz Čateža Jože Pacek je predstavil svoji knjigi *Beli golob in Zvezde nad Cirknikom*, dogodek pa so popestrile pevke ljudskih pesmi Žejno.

Pozdravil nas je Brežiški župan Ivan Molan, ki je dejal, da nas razdvaja 67 kilometrov šengenske meje, zato se moramo še bolj truditi, da bodo medse-

bojni odnosi čim boljši. Sosedje moramo sodelovati in pripravljati skupne projekte, ki prinašajo rezultate. Jožica Stezinar je predstavila župnika iz Čateža Jožeta Packa, ki je spregovoril o svojem življenju in predstavil svoji knjigi.

Jože Pacek nas je prisrčno pozdravil z besedami: »Lepi so pogovori z rojaki, ki živijo v tujini. Iz sv. Vida se vidijo luči Zagreba, kjer živijo naši rojaki, ki so v čast svojemu rodu in domovini. Iti moramo svojo pot, brez ozira na politično situacijo. Da povemo rojakom, da imamo odprto srce za vse poštene ljudi«.

Beli golob in Zvezde nad Cirknikom

Jože Pacek je bil rojen v logorju, ko so Slovence leta 1941 izgnali iz cele Štajerske v tujino. Oče mu je umrl isti dan, ko je bil on rojen. V Čatežu ob Savi je župnik že 37 let. Tam je pognal korenine in vzljubil ljudi, o katerih piše. Zgodbe so napisane,

da ljudje ne bi izgubili svojih korenin. V cerkvi je človek dobil kulturo, smisel za lepoto in poštenje. V Čatežu se začuti utrip starih časov ob malih cerkvicah

posejanih po gričevju. Beli golob simbolizira cerkev, kjer poučuje verouk in pridiga, da morajo vsi ljubiti svojo domovino in naj bodo vedno ponosni na to, kar so. V knjigi opisuje dogodke, ki so jih preživeli ti ljudje, tudi v izgnanstvu. Za domačine je ta knjiga kot družinski album, ki je ovekovečil preteklo slavo čateške fare v tako hitro spreminjajočem se času. Svojo veliko domačijo oblikuje v dom – kjer je vsak dragocen – pod zvonom svetega Jurja. Z njegovimi zapisi spoznavamo kraj, navade, značaj in zgodovino župnije. Poučne zgodbe pa nosijo sporočilo o resnični vrednosti življenja. Pomembno za prihodnjo identiteto slovenskega naroda pa se mu zdi ubujanje zaspale narodne zavesti. Tudi knjiga *Zvezde nad Cirknikom*, nas bo obogatila.

Ljudske pevke Žejno delujejo pod mentorstvom pevovodje Antona Slakonja. Zbrale so se z željo, da bi domače ljudske pesmi, ki jih mnogi še poznajo, le redki pa tudi znajo, ohranile poznejših rodovom. Zapele so nam Jurjevsko, Domačo hišo, So ptičice zbrane, En hribček bom kupil. Raznežili smo se ob lepi slovenski pesmi. Doživeli smo lep večer pravega prijateljstva.

Cveta Matko

POHVALE ZAGREBŠKEMU DRUŠTVU IZGNANCEV

Krajevna organizacija Društva izgnancev Slovenije Zagreb (Kodis Zagreb) je 27. marca v prostorih Slovenskega doma pripravila letni zbor, na katerem so člani za novega starega predsednika izvolili Alojza Kramarja.

Skupščina se je začela s kulturnim programom in minuto molka v spomin na nedavno preminulega Jožeta Rebernaka, člana vodstvenega odbora Kodisa.

Pevski zbor Slovenskega zbora je pod taktirko Franca Keneja zapel štiri skladbe, in sicer pesem *Izgnanci* (besedilo Marijana Horna je uglasbil Dimitrij Grlj), *Pesem o svobodi Radovana Gobca*, *Ej tedaj Benjamina Ipavca* in *Orkester Emila Cossetta*. Ivica Kunej je recitiral pesmi *V spomin izgnancem Franca Živčiča*, *Ali res Jakoba Viranta*, *Pozdrav iz tujine Ivana Živčiča* in *Pregnancu*, beguncu Marijana Horna. Dve ljudske pesmi, *Tam kjer teče bistra Zila* in *Na oknu glej obrazek bled*, je na harmoniki zaigral Franc Rop.

Volitve in program dela

Skupščino je vodilo delovno predsedstvo, ki so ga sestavljali Ana Marić, Marija Bjelić in Zvonko Krulc. Predsednik Alojz Kramar je poročal o delu v letu 2008, blagajničarka Jozefa

Bogolin pa se je zahvalila Slovenskemu domu za finančno in tehnično pomoč, brez katerih Kodis ne bi mogel tako uspešno delovati. Članica izvršnega odbora Društva izgnancev Slovenije Emilija Držanič je Kodisu čestitala za uspešno delovanje in mu podelila priznanje. Priznanje je prejel tudi predsednik Alojz Kramar. Navzoče so pozdravili še Karel Levak v imenu društva izgnancev Artiče, Branko Bogovič in Jože Rožman iz Dobove ter predsednik Slovenskega doma Darko Šonc.

Marinka Jocić je predlagala, da se v častno članstvo sprejme Katarina Ulčar, ki je med 2. svetovno vojno pomagala izgnanim Slovincem na Hrvaškem in obiskovala taborišča v Nemčiji. Predlog je bil soglasno sprejet.

V odbor so bili za naslednji štiriletni mandat izvoljeni vsi dosedanji člani: Alojz Kramar, predsednik, Ana Marić, tajnica, Jozefa Bogolin, blagajničarka in Marija Bijelić, članica, namesto pokojnega Jožeta Rebernaka pa je bila v odbor kot članica izvoljena Marinka Jocić. Novi stari predsednik se je zahvalil za izkazano zaupanje in predlagal program dela za leto 2009, ki ga je zbor tudi sprejel. Program med drugim predvideva tudi sodelovanje na pohodu po poteh Kozjancev, udeležbo na kongresu izgnancev in beguncev 6. junija v Ljubljani in nadaljnje zbiranje pisnih spominov izgnancev. Nekateri še niso napisali prispevkov, ki bodo uvrščeni v brošuro spominov iz obdobja izgnanstva.

Po koncu so se člani družili ob prigrizku, ki ga je pripravil in daroval Slovenski dom.

Silvin Jerman

ZGODBE Z MEJE – FILM O SLOVENSKO- HRVAŠKIH ODNOSIH

13. maja smo si v organizaciji Sveta slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreb v Slovenskem domu ogledali dokumentarni film *Zgodbe z meje (Priče s granice)* režiserja Željka Sarića.

Film so premierno v posebnem programu prikazali februarja na mednarodnem festivalu dokumentarnega filma Zagreb dox. Dobil je pozitivne reakcije publike in stroke. Nastal je po ideji režiserja Željka Sarića, za katerega je bila pred petnajstimi leti meja s Slovenijo prav tako abstraktna kot ozonska luknja. Vedel je, da obstaja, ampak je nikoli ni videl, razen na televiziji. Postala je meja med dvema suverenimi državama. Leta 2007 je besedno zvezo »meja s Slovenijo« zamenjala »šengenska meja«, ki je Evropsko unijo ločila od »Zahodnega Balkana«. To je zvenelo tako resno, da se je zdelo kot da so se Slovenci preselili iz našega sosodstva in odšli živeti v Bruselj.

Avtorski tim z bogato filmsko karie-

ro, režiser Željko Sarić in scenarist Davor Šišmanović sta na svoji koži občutila vpliv birokracije na življenje ob meji. Že sama organizacija nekajdnevnega snemanja ob meji je predstavljala velik produkcijski zalogaj, saj pod budnim očesom obmejne policije življenje vsak dan piše nove zgodbe. Ta film pripoveduje ravno o teh zgodbah. Zgodbah z meje.

Meje obstajajo samo v glavah

Medtem ko uradna Zagreb in Ljubljana vsak dan »pametujeta« v zvezi z obmejnimi vprašanji, se pogosto pozablja na navadne male ljudi, ki živijo ob meji. Meje obstajajo samo v glavah, je osnovno sporočilo dokumentarca, ki v petih zgodbah in v pogovorih s prebivalci na območju Žumberka, Zagorja in Prigorja na duhovit način spregovori o

Slovenski dom, naš drugi dom

prijateljstvu, ljubezni, druženju in o tem, zakaj je življenje ob meji problem. Tragikomične situacije, kot so plačevanje televizijskih naročnin obema državam, zaklepanje zapornic na mostičkih, ki povezujejo kmetijska posestva, ali pa za Zagorce škandalozna uredba o prostem prenosu samo litra in pol vina k sosedu onkraj meje... Vse to potrjuje, da se politiki v dveh desetletjih niso uspeli veliko dogovoriti. Čeprav so jim samo dodatno zakomplicirali življenje, se ljudje ob meji trudijo, da se nanje ne ozirajo. Film se začne in konča s skupnim druženjem, pesmijo in narodnim veseljem, ker na meji mali ljudje počnejo ravno to.

Po projekciji je publika z iskrenim in dolgim ploskanjem nagradila avtorja filma. Med zastavljenimi vprašanji avtorjema filma se je porodila ideja, da bi film prikazali politikom v Sloveniji in na Hrvaškem. Predsednik Darko Šonc nas je na koncu seznanil, da bo film podaril ministru za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Boštjanu Žekšu. Pozneje smo se ob kozarčku vina prijetno družili z avtorjema filma in »kovali načrte«, kako bi mi rešili gordijski voz, ki je že predolgo zavozlan med našima domovinama. Naj še omenimo, da bo film predvidoma prikazan tudi v Ljubljani in Mariboru, uvrstili pa naj bi ga tudi v program festivalov in televizijskih hiš na Hrvaškem in v Sloveniji.

Agata Klinar Medaković

V SPOMIN IVANU PLANINŠKU

13. februarja nas je presenčila in pretresla vest, da nas je zapustil član Slovenskega doma in član mešanega pevskega zbora Slovenskega doma v Zagrebu Ivan Planinšek.

Ivan Planinšek se je rodil 28. junija leta 1955. Zaposlen je bil v podjetju ZET kot inštruktor voznje. V Slovenski dom in v zbor se je vključil leta 1994, za dolgoletno udejstvovanje pa je lani prejel Gallusovo priznanje. Bil je priljubljen med pevci in drugimi člani Slovenskega doma, ki so se prišli v velikem številu posloviti od njega. Vse, kar smo

mu želeli povedati, pa nismo, je z nekaj besedami ob njegovi krsti strnila naša kolegica z naslednjimi besedami:

»Dragi Ivan, danes, ko se poslavljamo od tebe, ti želim v imenu tvojih prijateljev in sopevcev iz zbora Slovenskega

doma v Zagrebu povedati, da smo žalostni, da nam boš manjkal in da ne bo nič več tako, kot je bilo. Ti si, dragi Ivan, imel svoje mesto v naših srcih, bil si nam kolega, prijatelj, pevec, veseljak, znal si povedati vic, znal si poprijeti za pesem, znal si zaplesati, zavriskati, se veseliti... in znal si poslušati, pomagati, potrpeti...

Danes razmišljam o besedah filozofa, ki je dejal: 'Noben človek ni Otok povsem zase; vsak človek je kos Celine, del kopne zemlje; če Morje odplavi grudo prsti, je Evrope manj, prav tako kakor da je bil Rtič, prav tako, kakor da je bilo posestvo tvojih prijateljev ali tvoje lastno. Ob smrti vsakega človeka je mene manj, zakaj vključen sem v Človeštvo; In zato nikdar ne pošiljaj vpraševat, komu zvoni: zvoni tebi!'

In danes vem, kaj je John Lock mislil s tem. Dragi Ivan, ti si s svojim odhodom s seboj odnesel del mene, del nas, del, ki smo ga delili na neki višji ravni in brez katerega ostaja praznina. In to praznino moramo zapolniti s spomini. Na prijatelja. Na tebe, dragi Ivan.

Počivaj v miru in sanjaj lepe pesmi.«

Irena Hribar-Buzdovačić

Slovenski dom, naš drugi dom

ZIJAHU SMO SE SMEJALI DO SOLZ, SMEHA PA NI NIKOLI DOVOLJ

Ko sem dobil nalogo, da za Novi odmev napišem prispevek o nastopu priznanega kabaretskega igralca Zijaha Sokolovića na odru slovenskega doma 25. marca, češ da je to moja domena, sem se znašel v hudi godlji. Kako opisati njegov nastop in se izogniti nespodobnim besedam in psovkam, ki jih uporablja?

Voddaji hrvaške televizije za manjšine Prizma so se dobro znašli: Zijahov humor so ilustrirali s prizori iz vsakdanjega življenja, zato jim »umazanih besed« ni bilo treba uporabiti. Sam bi imel v primeru njihove uporabe v tem poročilu še en problem: so neprevedljive. Spomnil sem se nekaterih kletvic iz svoje mladosti: balti čuka!, benti!, strela ferdamana!, ... te gleda! (slednja je najbolj nevarna).

Otroški rojstni dan, smrad in toaletni papir

Imel sem srečo, da si pri opisovanju Zijahovega kabaretnega nastopa lahko pomagam z dogodki, ki sem jih tudi sam doživel. Denimo praznovanje otroškega rojstnega dne.

Pred veliko nočjo sem bil povabljen na pravnukov prvi rojstni dan. Dilemo, ali je to prvi ali drugi, ali ni prvi tisti, ko se je rodil..., sta razrešili dve torti. Ampak revček je moral dvakrat pihat, da bi na obeh ugasil svečke. Seveda so mu povabljeni pomagal. Svečke so celo na novo prižgali in mu jih spet pomagali upihniti. Pri tem je iz njihovih ust škropilo na vse strani. Balti čuha! Meni je bilo to grozno. Da bi prizor ovekovečili, so bliskali s fotoaparati in kamerami na mobitelih. Obup – počutil sem kot v nevihti – benti! Ko sem se po petih dneh vrnil iz Karlovca v Zagreb, sem v kuhinji odprl velikonočno košaro mojih hčera. Naenkrat zasmrdi. Pokvarjen pirh? Grem v sobo in kaj vidim: ovenelo blagoslovljeno cvetje. V vazi od cvetne nedelje ni bila

zamenjana voda. Jasno, notri pa vse sluzasto, črnorjavo, smrdeče. Blek! Balti čuka! Kaj zdaj. Sveto smrdeče cvetje takoj vržem v zunanji smetnjak. Pa s Čarlujem, Ajaxom in drugimi čistilnimi sredstvi nad vazo. Benti! Odslej samo lončnice. Če jih ne zaliješ, se posušijo in konec. Če pa roža ovane, jo zaliješ in spet pride k sebi.

S čiščenjem in umivanjem sem porabil ves toaletni papir. Grem ga kupit! Prodajalka me vpraša, v listih ali v zvitku? V zvitku, prosim. Prodajalka: tankega, srednjega, troslojnega? Troslojnega, prosim. Prodajalka: z medvedkom, rožicami ... priporočam »dodir njege« Zewa Delux 10x3 Cammomil, takega tudi jaz uporabljam. Od takrat vedno, ko stopim v to trgovino, pomislim na prodajalko na straniščni školjki, kako uporablja »dodir njege«. Benti! Vsja sreča, da je luštna gospa. In še nekaj o toaletnem papirju mi pride na misel. Če potegneš preveč papirja iz zvitka, ga zviješ nazaj. Kaj pa, če potegneš preveč iz zavitka z listki?

Vse popada in - strela ferdamana! - moraš papirček po papirček vrniti nazaj, polovičko enega v polovičko drugega. Vsja sreča, da ti ni treba biti zelo natančen. Na zavitku piše, da je vsak listek velik 11,5x16,7 centimetra. Če se zmotiš za kak centimeter, ni velika nesreča. Kako urco »zanimacije« pa imaš!

Risanje meje v živalskem cesarstvu

Skoraj bi pozabil omeniti Zijahovo pravljico iz živalskega cesarstva. Pripovedoval je, kako lev skrbi za svojo družino. Da bi zaščitil ozemlje svojega družinskega prebivališča pred drugimi, obmejne črte zaščiti z uriniranjem. Tako utrdi meje, ki jih vsi spoštujejo. Glas iz publike je takoj reagiral: bilo bi dobro priskrbeti kakega nevtralnega leva iz zoološkega vrta (ne iz Evropske unije), ki bi z lulanjem rešil mejne probleme naših dveh domovin. Oglasi se skeptik: kaj pa če lev ne zna plavati? In če se urin razlije po morju – slano eno, slano drugo. Kje sta zdaj mednarodno pravo in pravičnost? ... te gleda! Še v šalo se mora vmešati politika! Na pomoč nam je prišla Zijahova pripomba o človeku in človekovem telesu, ki vsebuje več kot 70 odstotkov vode. Če ga ne zalivaš, začne smrdeti. Zato smo se po končani kabaretski predstavi šli zalivat za šank v klubu Naša dežela brez obmejnih problemov. Benti?!?

Silvin Jerman

V SPOMIN SILVESTRU VIDIČU

Dragi Silvo, danes smo se zbrali, da ti še zadnjič povemo, da smo te imeli radi, da si bil duša vseh naših pevskih druženj, da si bil prijatelj, kolega, vedno pripravljen pomagati. Na tebe smo se lahko vedno zanesli, nič ti ni bilo težko, če je bilo potrebno karkoli storiti za zbor, za Slovenski dom in za vsakega izmed nas. Bil si neverjetno skromen. Nikoli nikomur nisi

rekel žal besede, nikoli se nisi jezil, nikoli sebe predpostavljaj drugim, bil te je sam smeh, ljubeznivost in pesem, pesem... En hribček bom kupil, bom trto sadil, prijatle bom vabil, še sam ga bom pil.... Majolka, bod pozdravljena.... Kako bomo peli te pesmi, ko te ni več. Kdo bo zavriskal? Kdo bo zajodlal?

Vem, pogrebni govori bi morali vsebovati podatke o tem, kdaj se je kdo rodil, kje je živel, kje je bil zaposlen.... Vendar pa to ni pomembno, ljudi se spominjamo po drugih, majhnih, vendar mnogo pomembnejših stvareh. Po tem,

ali je bil kdo dober človek ali ni bil. Po tem, koliko je kdo dal sebe drugim. In tebe, dragi Silvo, se bomo zagotovo še dolgo spominjali prav po tem, da si bil dober človek, da si se razdal, da si resnično živel za petje, za zbor, za prijatelje....Z zanimanjem smo brali tvoje prispevke v našem glasilu, z veseljem prisluhnili tvojim pesmicam...

In ko bo minil čas in se bomo spominjali tebe, dragi Silvo, ne bo nihče vprašal, kdo je to bil..... to je bil naš Silvo in naš Silvo boš tudi ostal.

Počivaj v miru, dragi prijatelj.

Irena Hribar-Buzdovačić

V PETEK SE DOBIMO

Tradicionalna petkova srečanja s Silvinovimi, Slavkovimi in Jozefinimi domislicama so to pomlad potekala v znamenju dneva žena, aprili-li-lija in materinskega dneva.

Marec: V tem mesecu praznujemo mednarodni praznik žena, zato so Silvinovi pregovori govorili o ženskem značaju. Na račun moških je povedal tega: Noben moški ni dovolj pameten, da ženska ne bi iz njega naredila bedaka. Slišali smo tudi priložnostno prigodo iz družine Košir.

Slavko je predsedoval Petkovemu parlamentu. Prebral je poročila in šale ljubljanske delegatke »zlate ribice« z njegovega obiska v Mariboru, nato pa predal besedo zanesljivemu delegatu, našemu harmonikarju Francu Ropu. Gospodinjama je predstavil zaseko, jed, ki jo poznajo v vsej Sloveniji in tudi v hrvaškem Medžimurju. Povedal je, kako se pripravljajo – od kuhanja maščobnega tkiva sveže zaklanega prašiča do spravljanja v posodo iz hrastovega lesa, ki se imenuje tunka. Z zaseko zabelimo kuhano hrano ali pa jo enostavno namažemo na kruh.

Jozefa je ženski mesec in izkoristila za predvolilno propagando, čeprav se uradno še ni začela. Prišla je v maski župana našega mesta in govorila o njegovem dosedanjem uspešnem delu in komunikativnosti ter v njegovem imenu obljubila modernizacijo mesta.

Nadaljevalo se je z običajno prakso. Slavljenci, darila, penina, pojedina in

tako naprej, med zabavo, zaradi katere prihajamo, pa se tudi marsikaj naučimo.

April: Aprilsko družabno srečanje je res bilo aprili-li-li. Ni bilo ne prvi, ne drugi petek, šele tretji. Če ste v mesečnem biltenu natančno prebrali obvestilo, ste si morda celo mislil, da je vse skupaj prvoaprilska šala. Datum biltena je bil 20. april, napovedovali so se dogodki za 3. in 15. april, za 17. april pa je bilo napovedano srečanje V petek se dobimo! Pa ni bila aprilska šala! Za slavljence je del pogostitve prispevala Zveza slovenskih društev na Hrvaškem. In glej ga aprilskega zlomka: ni bilo niti ene slavljence, niti enega slavljence!

Program je potekal ustaljeno. Silvin je prebral nekaj pregovorov o denarju in recesiji.

Slavko je s Silvinom izpeljal kviz. Drug drugemu sta zastavljala vprašanja, na katera je bilo mogoče odgovarjati le s šalami. Ko sta se uigrala, sta začela improvizirati in izzvala salve smeha.

Sledilo je Slavkovo izobraževanje o sončnem sistemu, nato pa je nastopila Jozefa v vlogi grbastega kita v Piranskem zalivu in da bo odšel šele, ko si sežemo v roke, saj je navadnim ljudem dosti prepira.

ćemo se sječati zajedničkog izleta u njenom rodnom Čaglinu, idili Slavonije i srdačne gostoljubivosti. U Slovenskom domu je bila aktivni učesnik u kulturnim događanjima, zajedničkim izletima .Dočekivali smo Nove godine... Poslije smrti supruga Eugena, koji je bio Slovenac, postala je članica našeg Slovenskog doma i od tada smo bili nerazdruživi prijatelji. Tješili smo je u bolesti koliko smo uspijevali, a Nadica je stoički podnosila posljedice teške bolesti. Hvala ti Nadice, nećemo te zaboraviti.

Jelena Balent

Slovenski dom, naš drugi dom

Presenečenje Petkovega parlamenta je bil delegat, ki ni spregovoril. Namesto tega je na klavirju odigral nekaj slovenskih skladb. To je bil naš dragi pianist Zoran Šonc, ki je pozneje zaigral tudi za ples.

Na koncu bi morali čestitati slavljencem. Ker ji ni bilo, sta SS-ovca (Slavko-Silvin) za slavljence razglasila nekaj novih članic, ki so bile prvič na petkovem srečanju. Prejele so darila, popile penino (ne na flaško), zapelo se jim je in čestitalo za vpis med Petkovce.

Maj: Ker je bil prvi petek v mesecu praznik dela, smo se dobili teden dni pozneje. Silvin je vsem mamam in babicam voščil za materinski dan in s pregovori o ljubezni do otrok občinstvo popeljal na Dansko, v Rusijo, Portugalsko, Indijo, Vietnam, Ukrajino in Italijo ter potep končal z nemškim pregovorom: Kdor nauči otroke, da so zadovoljni z majhnim, jim je zapustil več od bogastva. V prigodah družine Košir smo prisluhnili pogovoru med mamom in sinom Bučkom. Buček vpraša: Mamica, ali je težko biti pošten? – Dragi moj Buček, niti ne. – Zakaj jih je, mamica, potem tako malo? – Ah Buček, ker se ne spleča!

Slavko je v slovesnem rektorskem oblačilu parodiral zasedbo fakultet, s katero študenti zahtevajo brezplačni študij. Pridrvela je Matilda Jozefa s transparentom in vpila, da upokojenci ne morejo preživeti z majhnimi pokojninami. Razmere je pomiril Silvin, ki je rektorju podaril majhen (velikega na žalost in sramoto ni) hrvaško-slovenski slovar. Rektor pa je študentoma gledališke akademije Eugenu (gledališkemu igralcu) in Silvinu (diletantu-amaterju) podaril rokovnika, da si zapišeta, kdaj imata predavanja, izpite, igralsko prakso in mogoče kak honorarček s televizijskimi nadaljevalkami. Študenti te akademije niso okupirali prostorov niti niso protestirali.

Kristina je v Slavkovem imenu navzočim razdelila sliko sončnega sistema z oznakami, kje v Zagrebu se nahajajo skulpture planetov, s podatki njihove oddaljenosti od sonca in Zemlje. Zelo poučen in lep sprehod, če si kdo želi to pogledati.

Delegata Petkovega parlamenta sta bila harmonikar Franc, ki nam je prebral eno pesem, in Danilo Arko, ki se je predstavil z zelo zanimivimi življenjepisom in igranjem kitare. Delegata sta zaigrala tudi v duetu. Na svidenje tam nekje v jesen.

Vaši reporterji Slaje Krasi

U SPOMEN NADI ŠMINTIĆ

Sve nas je potresla tužna vijest kad smo saznali da je 27. ožujka umrla naša draga članica Slovenskog doma i prijateljica Nada Šmintić u svojoj 65. godini. Kratka i okrutna bolest prevladala je Nadičin vedri duh i optimizam. Svi ćemo se sječati njezinog vedrog osmjeha i šokačkog širokog srca. Bila je ponosna na svoju Davorku i Hrvoja i uživala u svojim unucima Ani, Luki, Emici i najmlađem unuku kojeg nije više stigla vidjeti. Uvijek

Slovenski dom, naš drugi dom

MOJA DEŽELA SLOVENIJA: KURENTOVANJE NA PTUJU

V okviru izobraževalne delavnice Moja domovina – moja dežela je Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb 22. februarja pripravil terenski pouk na Ptuju. Mrzlega nedeljskega jutra se poti v kurentovo deželo niso udeležili vsi člani sveta (čeprav so se vsi prijavili), ker so jih žal kar nekaj »pokosile« februarska gripa in druge nevšečnosti.

V slabih dveh urah smo prek Puhovega mosta na Ptuju (Janez Puh, znameniti slovenski izumitelj, genialni mehanik in proizvajalec vozil 1862, Juršinci v Slovenskih goricah – 1914, Zagreb) prispeli v osrčje Štajerske in do prijazne vodnice Irene, ki je bila – kot se spodobi za pust – maskirana. Ob toplem napitku v hotelu Mitra nas je podrobno seznanila z bogato zgodovino najstarejšega slovenskega mesta muzeja, ki se ponaša z več kot dvesto spomeniško zaščitenimi stavbami! Ptuj začinja svoje prvo poglavje v davni mlajše kamene dobe. Na tem prostoru so se v pozni železni dobi naselili Kelti, sooblikovalci kasnejšega noriškega kraljestva, ki so prostor naselbine postopoma urbano organizirali.

Poučen sprehod po Ptuju

Po poučni uri iz zgodovine Ptuja smo se v pustnem vzdušju podali po ptujskem jedru oziroma Prešernovi ulici, na kateri so vse stavbe iz 18. stoletja. Spoznali smo vinski muzej in dominikanski samostan, v katerem so leta 1928 odprli mestni muzej. Obiskali smo minoritski samostan, ki je sprva bil ozka in dolga cerkev. Ustanovili so ga gospodje Ptujski. Na mestnem trgu smo si ogledali Florijanov spomenik, ki so ga meščani postavili leta 1745, ko so se v strahu pred nenehnimi požari priporočili sv. Florijanu. Veliko smo izvedeli tudi o mestni hiši, ki so jo leta 1907 postavili na kraju, kjer je prej stala Poskočilova hiša. V mestni hiši sta danes novi ptujski magistrat in sedež Mestne občine Ptuj. Slišali smo tudi pripoved o Orfejevem spomeniku, ki je na Slovenskem trgu pred mestnim stolpom. Visok je skoraj pet metrov in je največji, kar jih je bilo odkritih v rimski provinci Zgornji Panoniji. Mestni stolp pa je najmogočnejša mestna arhitektura. Videli smo tudi mestno gledališče, ki se s svojim repertoarjem uvršča med najbolj aktivna in produktivna gledališča v Sloveniji.

Kurent ali korant – osrednji pustni lik

Seveda pa nismo pozabili na kurenta ali koranta, ki je najbolj priljubljen in množičen tradicionalni demonski pustni lik Ptujkega in Dravskega polja ter Haloza, ki izhaja iz stoletnega ljudskega izročila. Biti kurent je posebna čast. Zvonce in svojo opravo si lahko nadenejo po svečnici in začnejo z zvonjenjem

in skakanjem privabljeni v deželo pomlad in prinašati dobro letino. Nekoč so smeli kurentovo opravo nadeti samo neporočni fantje, danes pa so kurenti tudi možje, otroci in ženske. Poznamo dve vrsti kurentov: pernatega markovskega in rogatega haloškega. Kurent je oblečen v ovčji kožuh, okrog pasu ima verigo z zvonce, na nogah gamaše, obut je v težke čevlje, na glavi ima kapo oz. masko, k njegovi opravi pa sodi še ježevka, ki jo drži v levi roki. Predstavlja nekakšen statusni simbol in je neformalni zaščitni znak Ptuja. Z željo, da bi ohranili pustne običaje, so leta 1960 priredili prvo kurentovanje na Ptuju. To je bila prva organizirana revija tradicionalnih podeželskih mask v mestnem okolju. Sicer pa pustovanje izhaja iz ljudskega izročila, da pust odganja zimo, sama beseda pust pa izvira iz besede „mesopust“, kar pomeni opustiti meso. Po čezmernem uživanju dobrot namreč nastopi postno obdobje, ki traja vse do velike noči.

Bolj staro, bolj noro dobro

Pod tem geslom so letos na Ptuju pripravili že 49. mednarodni pustni festival, ki spada med najpomembnejše tradicionalne prireditve v Sloveniji in srednji Evropi. Tradicionalno ptujsko kurentovanje se začne v soboto in traja enajst dni, vse do pokopa pusta oz. do pepelnice. Osrednji dogodek je mednarodna pustna in karnevalska povorka, kjer se predstavijo domače in tuje etnografske in karnevalske skupine. Letos je bilo prijavljenih 67 skupin iz Slovenije, Avstrije, Belgije, Bolgarije, BiH, Makedonije in Srbije. Vseh mask je bilo skoraj 3 tisoč. Na nedeljski povorki, ki je največja v Sloveniji, nekateri med nami so si jo ogledali kar iz tople restavracije, v kateri smo imeli pustno kosilo, jih je bilo kar 55 tisoč. Mi smo se v gneči dobro počutili, kajti Ptujčani so gostoljubni in veseli gostitelji. V njihovi družbi smo se sprostili. Ne glede na to, da si nihče od nas ni nadel maske in smo bili le tisto, kar smo vsak dan (z vsemi maskami, ki si jih moramo v resničnosti nadeti), smo se imeli lepo. V Zagreb smo se pod vplivom zdravnika antistresnega in veselega pustnega rajanja vrnili obogateni z novim znanjem o naši deželi Sloveniji.

Agata Klinar Medaković

SLOVENCİ IN HRVATI »V ISTEM LONCU«

Člani Slovenskega doma in Sveta slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreb so predstavili tradicionalne slovenske jedi v duhovitem kulinarinem showu V istem loncu na Hrvaški televiziji.

V oddaji sodelujejo tri kuharske ekipe. Dve sta tekmovalni – izzivalci so kuharji amaterji, ki se borijo oz. kuhajo proti popularnim profesionalnim TV-kuharjem. V tretji ekipi pa so kuharji internacionalnih jedi, ki ne tekmujejo. Našo ekipo izzivalcev so sestavljali Irena Hribar – Buzdovačić, Stanka Novković in Franc Rop. Tekmovali so s profesionalnima kuharjema Lidijo Kralj in Markom Perićem, ki sta kuhala enake jedi kot izzivalci. V naši ekipi so bili sami aktivni člani slovenskega društva. Vsi pojejo v pevskem zboru Slovenski dom, Stanka je nepogrešljiva na kreativni delavnici Šopek, Franc vedno rad zai-gra na svojo harmoniko, Irena je pa pridna prevajalka. Ekipa je bila za štedilnikom brez vsakršne treme, saj so generalno vajo kuhanja tradicionalnih slovenskih jedi opravili pri šefici ekipe Ireni. Pripravili so telečjo obaro, ajdove knedličke in janeževe upognjence. Svoje identitete v kulinarinem dvoboju nismo predstavili samo s kuhanjem in petjem, temveč tudi s sladico Prešernove fige, ki jih je Stanka razdelila med publiko.

Znana mojstra za suši Krunoslav Vujar in Domagoj Pohilj sta pripravila specialitete japonske kuhinje. Čeprav so člani pevskega zbora Slovenski dom moralno in s pesmijo navijali za svoje kolege in čeprav je naš trio odlično skuhal, smo morali priznati premoč profesionalcev. Žirija, ki so jo sestavljali Filip Ude, osvajalec srebrne olimpijske kolajne v športni gimnastiki na olimpijadi v Pekingju, Snježana Petrović Mašović, proizvajalka gastronomskega medu, in predsednik ocenjevalne komisije, gastronomski strokovnjak Zlatko Gall, so soglasno odločili, da zmaga v kulinarinem dvoboju pripade profesionalnim kuharjem. Zmagovalci kuharskega dvoboja so prejeli 3.500 kun od Gorenja, namenili pa so jih za humanitarne namene. Navijači in sodelujoči nismo bili preveč žalostni, saj smo se ob showu voditelja Mirka Fodorja in opazkah na račun Slovencev in Hrvatov, ampak samo v kuhanju, odlično zabavali.

Dobili smo drugo nagrado: pršut in dva tisoč kun od Podravke, ki jih bomo »koristno« uporabili na veliki žurki, ki jo pripravlja šefica Irena.

Agata Klinar Medaković

DOLGA PRIJATELJSTVA MED SLOVENSKIMI, HRVAŠKIMI IN ČEŠKIMI OSNOVNOŠOLCI

Svet slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreb je v sodelovanju z OŠ Brežice drugič zapored izpeljal projekt Dolga prijateljstva. Na celodnevem dnevu odprtih vrat v Brežicah, 22. maja, ki je potekal pod sloganom Živeti zdravo, je sodelovalo okrog 90 učencev iz petih, šestih in sedmih razredov skupaj z njihovimi profesorji. Sodelovali smo na otroškem parlamentu, na predstavitvi različnih poklicev in v bogatem kulturnem programu.

Predsednik Sveta slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreb Darko Šonč je lani ob prvem srečanju v Zagrebu med OŠ Brežice in OŠ Ivana Cankarja iz Zagreba, izrazil željo, da bi še naprej spodbujali spoznavanje in povezovanje med mlajšimi generacijami ob meji. Rečeno – storjeno! Sodeč po odzivu učencev in profesorjev so takšna srečanja več kot dobrodošla!

Letos smo navezali stike tudi s Svetom češke nacionalne manjšine mesta Zagreb. Slovencim in hrvaškim osnovnošolcem so se tako pridružili še učenci češke dopolnilne šole Češke besede pri zagrebški osnovni šoli Silvija Strahimira Kranjčevića in učenci iz Dobřanyja na Češkem, iz šole, ki je pobratena z brežiško. Na brežiški osnovni šoli je bilo zelo živahno, kajti celodnevni program se je začel že ob 8. uri zjutraj. Po prisrčni dobrodošlici na šoli, smo se okrepili z zajtrkom in razporedili po skupinah, vsak učenec je dobil svojega gostitelja

Snemalec, fotograf, profesionalni športnik ali...?

V programu predstavitve poklicev in poklicnih poti, ki so jih na šoli in na terenu predstavili nekdanji učenci OŠ Brežice (predstavljenih je bilo 30 poklicev, med njimi načelnik upravne enote, tržni inšpektor, novinar, snemalec, fotograf, meteorolog, optik, vulkanizer, policist, vzgojitelj, tiskar, frizer, fizioterapevt, kirurg, profesionalni športnik, sodnik, podžupanja, kmetijski svetovalec...) so sodelovali učenci češčine iz Češke besede s profesorico Majo Burger.

Slovenci na Hrvaškem

Del učencev se je skupaj z vrstniki iz Češke na šoli udeležil delavnice s profesionalnim fotografom Davorjem Lipejem. V brežiškem foto studiu Rožman je lastnica Danica Rožman, ki je že tretja generacija fotografov v družini, pokazala fotografski studio in različne pripomočke za fotografiranje. Eden od učencev je dobil vlogo fotomodela, učenci pa so ga fotografirali. Na koncu delavnice so vsi dobili skupno fotografijo.

Brežičan, ki trenira v Zagrebu, in Zagrebčanka, ki trenira v Brežicah

Druga skupina učencev je bila na športnem stadionu Brežice, kjer so spoznali poklic vrhunkega športnika. Družili so se z Juretom Rovanom, ki je lani žal poškodovan skakal s palico na olimpijadi v Pekingu in zasedel 31. mesto, in Vladko Lopatič Omerzu, eno najboljših slovenskih atletinj vseh časov, sedmerbojko s številnimi mednarodnimi odličji in večkratno prvakinja nekdanje Jugoslavije, ki je v Brežicah ustanovila prvo atletsko šolo v Sloveniji. Prijazen povezovalac in gostitelj je bil prof. Henrik Omerzu, sicer tudi atletski trener v atletskem klubu Fit Brežice, ki je poudaril, da so majhne Brežice rastišče vrhunskih športnikov. Znani Brežičan je tudi Primož Kozmus, ki je na olimpijadi v Pekingu postal olimpijski prvak v metanju kladiva. Njegova sestra Simona Kozmus pa je slovenska rekorderka v metu kladiva.

Izjemno simpatična športnika, oba Brežičana, sta govorila o svoji ljubezni do atletike, vztrajnosti, treningih, tekmovanjih,

spoznavanju različnih delov sveta, trdem delu, pogumu, kajti v športu se da veliko doseči, samo vprašanje je, koliko v njega vložiš. Prijazna Vladka je učencem pokazala tudi svoje dnevnike, ki jih je vsakodnevno pisala, ko je trenirala. Po končani uspešni atletski karieri se je kot profesorica telesne vzgoje zaposlila na srednji ekonomski šoli v Brežicah.

Ker Brežice še nimajo športne dvorane, Jure Rovana čez zimo pogosto trenira v Bočarskem domu v Zagrebu. V Brežicah naj bi dvorano začeli graditi čez pol leta. Ivana Brkljačić, hrvaška rekorderka v metu kladiva, ki je bila na olimpijadi v Pekingu 16., pa je nedavno začela trenirati s svojim kolegom Primožom Kozmusom v Brežicah.

Učence je zanimalo, kako sta športnika ob vsakodnevnih treningih shajala s šolo. Oba sta poudarila, da je šola zelo pomembna, kajti, ko se športnik »upokoji«, je dobro, da ima poklic. Seveda pa je pomembna tudi podpora staršev, ker brez nje ne gre. Na koncu zanimivega druženja so učenci sami poskušali skočiti s palico, vreči kroglo in palico, skočiti čez ovire...seveda ob pomoči vrhunskih športnikov.

Še se bomo srečali

Učenci iz osnovne šole Ivana Cankarja so s profesoricama Gordano Rusan in Biserko Makovec skupaj z vrstniki iz Dobřanja sodelovali na otroškem parlamentu. Na zanimivi predstavitvi so se pogovarjali o tem, kako mladi preživljajo prosti čas. Spregovorili so o tem, koliko imajo prostega časa, o organiziranem in neorganiziranem času, o razlikah glede preživljanja prostega časa v mestu in na podeželju, o svojih željah...Na parlamentu je bil predstavljen tudi poklic direktorice mladinskega centra.

Po kratkem popoldanskem premoru smo se vsi sodelujoči udeležili kulturnega programa v prosvetnem domu, na katerem so se učenci osnovnih šol iz Zagreba predstavili z recitacijami in monologom. Srečanje je bilo plodno, obogatili smo si znanja, pridobili nove izkušnje in – kar je mogoče najbolj pomembno – nova prijateljstva. Velika pohvala za odlično organizacijo gre mentorjem OŠ Brežice in njeni ravnateljici Mariji Lubšina Novak, ki se je za uspešno sodelovanje zahvalila zagrebškemu svetu slovenske nacionalne manjšine v upanju, da se bo naše obmejno partnerstvo in prijateljstvo še dolgo nadaljevalo.

Agata Klinar Medaković

SKUPŠČINA ZVEZE SLOVENSkih DRUŠTEV NA HRVAŠKEM

Skupščina Zveze slovenskih društev na Hrvaškem je 17. maja obravnavala delo v minulemu letu in sprejela program za leto 2009.

Skupščina je na podlagi poročila nadzornega odbora ugotovila, da je bilo

finančno poslovanje v minulemu letu skladno z zakonodajo. Po krajši razpravi je skupščina potrdila tudi poročilo o delu v letu 2008 in izhodišča za delovanje v letošnjem letu.

Predsednica nadzornega odbora Marjana-Mojca Košuta je skupščino obves-

tila, da se zaradi neskladnosti funkcij umika s položaja, saj je postala direktorica Urada Evrope, ki prejema sredstva neposredno od zveze. Skupščina je za novo predsednico nadzornega odbora imenovala Jasmino Dlačić iz reške Bazovice.

Franc Strašek

MINISTER ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU OBISKAL SPLIT, REKO IN ZAGREB

Med februarjem in majem je minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Boštjan Žekš obiskal slovenska društva na Reki, v Splitu in Zagrebu, kjer se je podrobno seznanil s položajem slovenske manjšine na Hrvaškem.

V Splitu:

Minister Žekš se je 20. februarja v Splitu udeležil slovesnosti ob slovenskemu kulturnemu prazniku, ki je potekala v preddverju splitskega gledališča. Nastopila je dubrovniška pianistka in pesnica Ivana Vidović, ki je diplomirala na ljubljanski glasbeni akademiji in za svoj diplomski nastop prejela študentsko Prešernovo nagrado. Njeno poezijo jebral član splitskega gledališča Čedo Martinić. Minister je v pozdravnem govoru poudaril pomen ohranjanja slovenske kulture, jezika in identitete in izrekel priznanje vsem, ki se trudijo za ohranitev teh vrednot. Povedal je, da je obisk splitskih Slovencev eden njegovih prvih obiskov. Pred prireditvijo se je minister sešel z vodstvom društva Triglav, ki so mu predstavili svoje uspehe in težave. Posebej izstopa problem visoke najemnine, ki jo društvo plačuje za prostore, ki so sicer v lasti Gorenja. Minister je obljubil, da se bo z vodstvom slovenskega podjetja skušal dogovoriti o rešitvi, ki

bi bila za društvo bolj sprejemljiva.

Na Reki:

Slovenski dom Bazovico je minister Boštjan Žekš obiskal 9. aprila. Na pogovorih z vodstvom društva in ostalimi reškimi Slovenci je zvedel, da se je postopek za pridobitev slovenskega državljanstva izboljšal, saj so lahko tudi dvojni, hrvaški in slovenski državljanji, da so Slovenci na Reškem območju nezadovoljni z odnosom slovenskih medijev do njih, veliko nevednosti zaradi mejnega spora niso imeli, da pa jih situacija žalosti. Izpostavili so, da se je na eni izmed reških šol možno učiti slovenski jezik kot izbirni predmet, ki ga vpisujejo tudi hrvaški učenci. Predlagali so tudi ustanovitev slovenskega kulturno-informativnega centra na Reki, ker je društvo Bazovica praktično že prevzelo določene informativne dejavnosti. Minister je na Reki obiskal tudi Evropsko pisarno za čezmejne projekte, ki naj bi kot ustanova slovenske manjšine za pospeševanje čezmejnih projektov tudi gospodarsko pomagala Slovincem na Reki. Da bi povsem zaživela, pa bosta po Žekševi oceni potrebni še vsaj dve leti.

V Zagrebu:

14. maja se je minister Žekš v spremstvu državnega sekretarja Borisa Jesih in

Rudija Merljaka sestal z vodstvom Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Darko Šonc, Franc Strašek in Silvester Kmetič so ga izčrpno seznanili s statusom Slovencev na Hrvaškem, njihovo organiziranostjo ter dejavnostjo in materialnim položajem društev ter posledico delitve na Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu.

Povedali so mu, da letos niso prejeli še nič denarja za načrtovano dejavnost v letu 2009. Glede zaostrenih odnosov med državama slovenska skupnost na Hrvaškem konkretnih posledic ne občuti. Društva redno prejemajo sredstva za delovanje iz hrvaškega proračuna. O mejnem sporu je minister Žekš dejal: »Apeliral bi na vse Hrvate in Slovence, naj gledajo na to kot na tehnični problem med dvema državama, ki urejajo mejo po nekih pravilih, ter da se izogibajo vnašanju čustev v to razpravo, ker to samo zakomplicira stvari in ne vodi k rešitvi.« Izrazil je prepričanje, da se bodo zadeve med državama uredile. Predsednik zveze Darko Šonc je dejal, da si slovenska manjšina na Hrvaškem želi čimprejšnje rešitve spora: »V vsakdanjem življenju pripadnikov slovenske manjšine ni ekscesnih situacij, sicer pa živimo v strahu, da se ne bi odnos Hrvatov do Slovencev poslabšal.«

(FS, STA)

DAN NACIONALNIH MANJŠIN MESTA ZAGREB

Zagrebski Slovenci smo se 27. maja predstavili na 1. dnevu nacionalnih manjšin mesta Zagreb, ki je potekal v organizaciji Centra za nacionalne manjšine. Pokrovitelj prireditve je bil urad za kulturo mesta Zagreb. Sodelovalo je 18 nacionalnih manjšin.

Kljub deževnemu in mrzlemu majskemu popoldnevu je bil zagrebški Cvjetni trg obarvan v stojnice, okrašene z zastavami zagrebških nacionalnih manjšin. V Zagrebu živijo pripadniki 22 nacionalnih manjšin in skoraj vsi so se kljub časovni stiski odzvali in prikazali del svojega kulturnega bogastva. Zagreb je večletno in večkulturno okolje, s podedovano stoletno strpnostjo in dialogom med kulturami. Vse to je bogatilo zagrebško kulturo, ohranjalo in potrjevalo nacionalno identiteto posameznih manjšin. Številni ugledni pripadniki nacionalnih manjšin so s svojim delovanjem prispevali k razvoju, lepoti in prepoznavnosti Zagreba, ki je tudi zaradi njih postal stičišče in središče kultur in metropola v pravem smislu te besede.

Sijajno sodelovanje med Zagrebom in manjšinami

Na majhnem prostoru smo se zbrali Slovenci, Albanci, Bolgari, Bošnjaki, Črnogorci, Čehi, Itali-

jani, Judi, Makedonci, Madžari, Nemci, Poljaki, Romi, Rusi, Rusini, Srbi in Ukrajinci.

Večina se je predstavila z bogatim folklornim programom, pesmijo in plesom, izdajateljsko dejavnostjo, tradicionalnimi pijačami in sladicami, ki so bile tako okusne, da jih je že kmalu po začetku zmanjkalo. Mi smo radovednim Zagrebčanom prikazali del našega založništva, kreativno delavnico Šopek in slovensko vino. V odrskem nastopu pa je na harmoniko zaigral naš član Franc Rop, ki je požel aplavze Zagrebčanov. Prireditve je obiskal župan Milan Bandić, v spremstvu Duška Ljuštine, člana zagrebške mestne uprave, ki je zadolžen za izobraževanje, kulturo in šport. Župan je poudaril, da Zagreb in zagrebške nacionalne manjšine sijo sodelujejo. Na prireditvi so bili tudi predsednik koordinacije nacionalnih manjšin mesta Zagreb Darko Šonc, predsednik sveta za nacionalne manjšine Aleksandar Tolnauer ter Elizabeta Knorr in Željko Zaninović iz službe za uveljavljanje človekovih pravic, enakopravnosti spolov, odnosov z nacionalnimi manjšinami in verski skupnosti ter razvoj civilne družbe.

Odzivi obiskovalcev in sodelujočih so bili odlični, organizatorji pa so za naslednje leto napovedali vsebinsko še bolj bogato in raznovrstno prireditve.

Agata Klinar Medaković

PREŠERNOV DAN V VARAŽDINU

Tudi v Varaždinu smo proslavili Prešernov dan. Prireditve je bila 11. februarja v veliki dvorani županijske palače, pripravile pa so vse tri organizacije Slovencev: Svet slovenske nacionalne manjšine Varaždinske županije, Društvo hrvaško-slovenskega prijateljstva in Slovensko kulturno društvo Nagelj.

Poleg Slovencev, ki živijo na območju Varaždinske županije, so se prireditve udeležili še predstavniki slovenskega veleposlaništva Primož Koštrica in Roman Weixler, glavni tajnik Koordinacije hrvaških društev prijateljstva Andrija Karafilipović, predsednik Hrvaškega kulturnega društva v Mariboru Josip Kelemen in predsednik Zveze slovenskih kulturnih društev na Hrvaškem Darko Šonc.

V znamenju Prešernovih sonetov

Program je vodila Rahela Blažević, podpredsednica Društva hrvaško-slovenskega prijateljstva Varaždin, ki je v kratkem orisala Prešerna kot največjega slovenskega pesnika. Obletnico njegove smr-

ti, 8. februarja, proslavljajo vsi Slovenci, doma in po svetu. Letos je od pesnikove smrti minilo že 160 let.

V nadaljevanju slovesnosti so predstavniki slovenskih organizacij predstavili svoje delovanje. O pomenu in vlogi civilnih društev Slovencev na območju Varaždinske županije je spregovorila predsednica manjšinskega sveta in društva prijateljstva Barbara Antolić, delovanje društva Nagelj pa je predstavil njegov predsednik Marijan Husak.

Sledil je kulturno-umetniški program. Prešernove pesmi je recitiral izvrstni mladi igralec SNG Maribor Tadej Toš. Slišali smo Zdravljico, Povodnega moža in še nekatere pesmi. Sopranistka Barbara Othman je zapela nekaj znanih opernih arij. Nastopili so tudi člani mešanega pevskega zbora Rudolf Rajter iz Ivanca. Po prireditvi smo se gostitelji in gosti družili na sprejemu. Povabljeni so se razšli, po lastnih izjavah, z najlepšimi spomini na Varaždin.

(M.H.)

NOVICE IZ KARLOVCA

Junija se je v Slovenskem domu Karlovec sklenil še drugi ciklus predavanj o znanosti, tehnologiji in družbi. Aprilsko dogajanje pa je zaznamovala predstavitev knjige *Hrvaška – Slovenija, prijateljstvo v bližini*.

27. aprila je bila v karlovški mestni knjižnici Ivana Gorana Kovačiča predstavitev knjige *Hrvaška-Slovenija, prijateljstvo v bližini*. Knjigo je predstavil urednik Andrija Karafilipović, glavni tajnik Koordinacije hrvaških društev prijateljstva in predsednik Društva slovensko-hrvaškega prijateljstva. Knjigo sestavljajo obsežno dokumentirano gradivo in osebna pričevanja članov, med njim predsednika karlovškega Slovenskega doma

Silvina Jermana. O dolgoletnem delovanju društva sta govorila dr. Stjepan Heimer in Marjan Kombol. O slovenskih zastavah in njihovem poreklu je spregovoril Željko Heimer. Polona Jurinić je prebrala odlomek iz članka *Slovenec v hrvaški domovini* Silvina Jermana in nekaj pesmi iz knjige. Kitarški kvartet

mestne knjižnice (Lovro Šutej, Matej Bašić, Renato Frketic in Fabijan Štedul) pod mentorstvom Vilima Borko je zaigral opus slovenskih in hrvaških melodij.

Večer se je nadaljevala v prijetnem druženju članov društva in prijateljev. Tudi tokrat se je potrdilo, da je kulturna različnost, kulturno bogastvo.

Ciklus predavanj o znanosti, tehnologiji in družbi

Ciklus predavanj, ki so potekala od oktobra do junija, so skupaj pripravili Slovenski dom Karlovec, karlovško vseučilišče in mestna knjižnice. 45-minutna predavanja pod skupnim naslovom *Sedanost in bližnja prihodnost znanosti, tehnologije in družbe* je ob ponedeljkih zvečer vodil dr. Mirko Butković. V razpravi so lahko sodelovali tudi obiskovalci. Potekala so naslednja predavanja: dr. Mirko Butković: *Znanost in verstva*; Damir Vranić: *Alstom Karlovec, sedanost in pogled v bližnjo prihodnost*; Ivan Feitl: *Kaplast, sedanost in možnosti*; Želimir Janjić, državni sekretar za šolstvo: *Srednja šola za vse*; Željko Pavlin: *HS-Produkt, proizvodi in tehnologija danes in jutri*, Josip Martišković: *Livarna Duga Resa, trenutno stanje in prihodnost*; Krešimir Veble: *Voda – problem sveta,*

Hrvaške in Karlovca; dr. Juraj Božičević: *Scenariji in strategije razvoja, kako danes razmišljati in ustvariti gospodarski razvoj Hrvaške*; Vladimir Ferdelji: *okrogla miza Kako najti izhod iz krize*.

LIKOVNA KOLONIJA V TURNJU PRIVABILA DEVET SLIKARJEV

V prostorih kulturno-umetniškega društva „Maslina“ v Turnju je bila 15. maja odprta razstava slikarjev amaterjev slovenskih kulturnih društev *Lipa iz Zadra, Triglav iz Splita, Slovenskega doma iz Zagreba in Bazovice z Reke ter slikarjev amaterjev iz Zadra, Sv. Filip in Jakov in Turnja*.

Kolonijo je pripravila zadrška Lipa pod vodstvom predsednice društva Darje Jusup in vodje likovne sekcije Jožeta Arzenška ter pod pokroviteljstvom turističnega urada občine Sv. Filip in Jakova, v okviru mednarodnega dneva kulturne raznolikosti, prireditve pod pokroviteljstvom mesta Zadra in Zadrške županije.

- Zadovoljni smo odzivom umetnikov. Sodelovalo je devet slikarjev amaterjev in zdaj se lahko veselimo njihovih izdelkom, je na otvoritvi razstave dejala Darja Jusup. Umetniki so pet dni slikali in izmenjevali izkušnje, nato pa pripravili razstavo.

- Večina slikarjev ima bogate umetniške

življenjepise, večkrat so razstavljali samostojno in na skupnih razstavah v Sloveniji, Hrvaški in drugod v Evropi, zlasti v Nemčiji, je dejal Jože Arzenšek, ki je tudi vodil kolonijo. Članica Lipe in udeleženka kolonije Nada Pia Bajlo je predstavila vsakega umetnika posebej ter 25 likovnih del ustvarjenih in razstavljenih v Turnju.

To je velik dogodek za naš kraj, je izjavila Jovita Pirović, predsednica mestnega odbora Turnja, Klara Eškinja, direktorica turističnega urada občine Sv. Filip in Jakov pa je izrazila zadovoljstvo, ker je kolonija prerasla v tradicionalen kulturni dogodek.

V imenu udeležencev kolonije se je zahvalil Ivan Kosmos, vodja likovne sekcije splitskega Triglava in član likovne skupine Emanuel Vidović iz Splita.

Na koloniji so sodelovali še Lenka Zaviršek, članica Triglava in skupine Emanuel Vidović, Marija Omerza, članica likovne skupine Kvarner in reške Bazovice, Marija Donadić iz Bazovice, Adica Dobrić Jelača in Stanka Novković, članici kreativne delavnice Šopek zagrebskega Slovenskega doma, Zrinka Majica iz Sv. Filipa in Jakova ter Nada Pia Bajlo in Jože Arzenšek iz Lipe. Arzenšek, ki od leta 1986 živi v Turnju, je tudi dolgoletni član skupine Relik iz Trbovelj.

Na otvoritvi razstave je zapel pevski zbor turanjske „Masline“ pod vodstvom Božidarja Budanovića. V zboru pojeta tudi članici Lipe Ruža Arzenšek in Fani – Frančiška Ivanović.

Darja Jusup

Slovenci na Hrvaškem

MEDNARODNI DAN KULTURNE RAZNOLIKOSTI V ZADRU

Narodne manjšine Zadske županije so 23. maja že četrty zapored obeležile mednarodni dan kulturne raznolikosti. Prireditve je potekala v mladinskem domu na Polotoku v starem delu Zadra, na njej pa so s kulturnim in kulinaričnim programom sodelovali tudi Slovenci.

Kulturna raznolikost predstavlja izhodišče za sožitje in je pomemben dejavnik razvoja, njeno spoštovanje pa je tudi spoštovanje in priznavanje človekovih pravic. To so besede dobrodošlice Dražena Grgurovića, podžupana mesta Zadra, na veliki prireditvi ob mednarodnem dnevu kulturne raznolikosti v Citadeli. Na prireditvi so se zbrali številni obiskovalci in predstavniki šestih manjšin, ki živijo v Zadru, nastopili pa tudi pevci, plesalci in igralci iz drugih krajev Hrvaške in tudi iz drugih držav.

- Seznanjamo se z njihovo kulturo in tradicijo in ta srečanja so brez vsake politične konotacije. Srečni smo, ker je Zadar edino mesto na Hrvaškem, v katerem manjšine izdajajo

skupni časopis, je poudaril podžupan Zadske županije Josip Miletić.

Udeležence odmevne prireditve je pozdravil tudi Franc Strašek, podpredsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, v imenu slovenske narodne manjšine in pevskega zbora Slovenskega doma iz Zagreba, ki je nastopil pod vodstvom Franca Keneja.

Posebej privlačna je bila bogata ponudba gastronomskih specialitet vseh manjšin. Na slovenski stojnici so posebej izstopali hladni narezki z bučnim oljem in domačimi klobasami, flancati, janeževi upognjenci, vse vrste domačega kruha, ki ga je pekla Tatjana Jug Škara, še posebej pa vse vrste potic, od rožičeve, sirove in orehove do pehtranove. Spekle so jih naše pridne članice Katarina Bezić, Tatjana Jug, Milena Jurjević, Ruža Arzenšek, Pija Bajlo, Maja iz Privlake, Tinka Kurtin in druge. Ni manjkalo niti domače kapljice iz Briševa, Poljic in Privlake.

Po nastopu so si člani pevskega zbora Slovenski dom iz Zagreba ogledali še muzej antičnega stekla v Zadru in razstavo 2. likovne kolonije Maj 2009 v Turnju, na kateri so ustvarjali slikarji amaterji iz slovenskih društev na Hrvaškem.

Darja Jusup

MEMENTO MORI

Dolgost življenja našega je kratka, kaj znancev je zasula že lopata! Odrpta noč in dan so groba vrata; al' dneva ne pove nobena prat'ka.

France Prešeren

V začetku maja smo se v Splitski z veliko žalostjo poslovili od našega Gustija. Vem, da vsakdo od vas v svojem spominu nosi kakšen trenutek, ki ga veže z dolgoletnim članom Gustijem Zupanom. Če bi zbrali vse te trenutke, bi zagotovo izpisali bogato knjigo spominov o

nastajanju, delovanju in življenju slovenske skupnosti in društva Triglav v Splitu od leta 1992 naprej. Začetek organiziranja in povezovanja slovenske skupnosti v Splitu je bila samoiniciativna in pionirska dejavnost. Gusti je s svojimi izkušnjami in razgledanostjo uspešno koordiniral predloge posameznih skupin, vezanih za misel, da smo Slovenci in da si moramo skupaj sami pomagati - od konstituiranja iniciativnega odbora, do oblikovanja statuta slovenskega društva v Splitu.

V obdobju ustanavljanja društva je bilo slovo ob smrti Maria Segulina prva

priložnost, da Gusti v javnosti na teh prostorih spregovori slovensko besedo, ki je pozneje, ob takšnih dogodkih bila tako dobrodošla in zaželena.

Slovenska skupnost je bila v Splitu in širši okolici z dejavnostmi slovenskega društva Triglav vedno bolj prisotna. Gustav Zupan je bil s svojo pokončno osebnostjo, ostrim občutkom za odgovornost in v neomajni skrbi za ohranitev slovenske identitete na teh prostorih stebler slovenske skupnosti v Splitu. Bil sem ponosen, da smo v svojih vrstah imeli takšnega zavednega Slovenca, sodelavca in prijatelja. Posebej pomembno je bilo Gustijevo prizadevanje pri povezovanju slovenskega društva z inštitucijami v Sloveniji, ki so bile s svojo dejavnostjo vezane za Slovence po svetu. S svojo osebnostjo je vplival na rast ugleda društva v celoti. Sodelovanje med slovenskimi društvi na Hrvaškem ter njihovo organiziranje v Zvezo je utrjevalo položaj slovenske skupnosti na Hrvaškem v odnosu do domovine Slovenije. Spominjam se, da sva bila z Gustijem dvakrat na sprejemu pri predsedniku Republike Slovenije. Predsednik Kučan je opazil, da sva oba krat prišla minuto do dvanajstih.

Stiki z domovino Slovenijo in vpliv slovenske skupnosti na razvoj odnosov med sosednjima državama so bili prioritetni in v tem kontekstu je kritično menil, da društvo preveč pragmatično

izvaja svoje dejavnosti. Vseeno je bila vedno opazna njegova prisotnost, posebno v raznih prelomnih trenutkih.

Nikoli se nam ni uresničila želja, da bi Gusti na volitvah pristal biti predsednik društva. Čutili smo, da pozorno spremlja naše napore in dejavnosti in pri tem vselej stremi za višjimi cilji. Neprecenljiv je njegov prispevek na področju kulturnega delovanja društva. Bil je »spiritus movens« in izjemen načrtovalec kulturnih projektov, perfekcionista v njihovi izvedbi. Njegova kritična beseda in ocena je bila bridka, a vselej dobronamerna in dobrodošla. Bila je pobuda za nadaljnje boljše delo v cilju prispevanja h krepitvi in doseganju pravega položaja in ugleda slovenske skupnosti na teh prostorih, ob nenehnem razmišljanju, kolikšne so naše trajne obveznosti do domovine?

V svojem zadnjem prispevku za Planko je v kritičnem razmišljanju ob kulturnem prazniku zapisal verze slovenskega pesnika Karla Destovnika Kajuha:

»Brez zadnjega daru, brez vina,
ki toči se v trpljenja trti,
brez solz in brez krvi,
brez smrti,
nikdar zemlja ni domovina...«

In misli končal z njemu tako dragim Prešernom in njegovo, za vse nas v tem času tako bistveno pobudo Zdravljice: »Žive naj vsi narodi...«

Boštjan Kordiš

KONČANA ŠE ENA EPIZODA V SLOVENSKO- HRVAŠKIH ODNOSIH

Širitveni komisar Olli Rehn je v drugi polovici junija, ko nastajajo te vrstice, najverjetneje dokončno dvignil roke od reševanja težav s slovensko blokado hrvaških pristopnih pogajanj in mejnega spora med državama. V Bruslju je namreč po več mesecih propadel še eden od poskusov, da bi Slovenija in Hrvaška uskladili tekst arbitražnega sporazuma.

Interpretacije, kdo je miniral nameri komisarja, da razreši večmesečni zaplet med državama, so bile različne. V Ljubljani so trdili, da je pogajanja zapustila Hrvaška, ki ni želela razprave o novem Rehnovem predlogu, v Zagrebu pa, da je za vse kriva Slovenija, ki je zavrnila tisti Rehnov predlog, ki ga je podprl tudi hrvaški sabor. S tem se je brez dvoma zaključilo še eno poglavje v iskanju rešitve za desetletje in več trajajoči mejni spor med državama.

Začetek konca in zapravljena priložnost

Začetek konca slovensko-hrvaških pogajanj je napovedalo že kratko, komaj nekajminutno srečanje Gordana Jandrokovića z Ollijem Rehnom 18. junija dopoldne. Premier Ivo Sanader je namreč pred tem napovedal, da bo zunanji minister seznanil komisarja z odklonilnim stališčem hrvaškega državnega vrha: »Obstajajo poskusi, predvsem s slovenske strani, da se (prvotni) Rehnov predlog, ki smo ga pred nekaj tedni sprejeli, pa še ta je bil kompromis, spremeni v škodo Hrvaške, v kar – jasno – ne bomo privolili.« Premier Borut Pahor pa je spomnil, da ima Hrvaška od lanskega oktobra domačo nalogo, da opravi ključni problem, »to pa je vpra-

šanje prejudiciranja meje v dokumentih, ki jih je poslala evropski komisiji«. Če bi Hrvaška nov Rehnov predlog zavrnila, bi to po Pahorjevih besedah pomenilo, da se je že drugič po letu 2001, ko je bil sklenjen sporazum Drnovšek-Račan, ki ga je Slovenija sprejela, Hrvaška pa ne, zgodilo, da je bila Slovenija pripravljena pod določenimi pogoji priti do dogovora, Hrvaška pa ne.

Po srečanju je Samuel Žbogar sporočil, da je Hrvaška zavrnila zadnji predlog Ollija Rehna in tudi izstopila iz procesa, ki ga je vodil komisar s podporo treh predsedujočih držav EU. »Mislimo, da je to slabo,« je še dejal. Gordana Jandroković pa je povedal, da je komisarju Rehnu pojasnil predlog premiera Sanaderja, po katerem bi problem poskusili preseči s skupno izjavo obeh držav, da noben dokument ali sklep od leta 1991 dalje ne prejudicira meje. Če ta predlog ne bi bil sprejet, bo Hrvaška od pravnih služb evropske komisije in sveta EU zahtevala, naj ugotovita, ali je s pravnega vidika sploh mogoče, da dokumenti, ki so bili predloženi v pogajalskem procesu, lahko prejudicirajo mejo. Če bi bil odgovor pritrdilen, bi bila Hrvaška pripravljena umakniti vse sporne dokumente.

Po neuspešnem sestanku je slovenski premier lahko samo ugotovil: »Kar se je zgodilo danes, je – vsaj za zdaj, ne bomo pesimisti in ne mislimo, da za vedno – zapravljena priložnost, da bi uredili vprašanje meje.«

Spor tudi zaradi Nuklearne elektrarne Krško

Sočasno s koncem pogajanj se je odprla še ena fronta, tokrat okoli Nuklearne elektrarne Krško (NEK). Izjave o tem, da je tribunal za investicijske spore v sporu med Slovenijo in Hrvaškim elektrogospodarstvom (HEP) zaradi nedobave električne energije v letih 2002 in 2003 odločil v prid Hrvaški, so zava-

janje in neprimeren pravni prejudic, so menili na slovenskem gospodarskem ministrstvu. Postopek še ni končan, tribunal v Washingtonu pa je v parcialni in proceduralni odločitvi odločil, da je tožba HEP, ki je bila zasnovana na domnevni slovenski kršitvi Pogodbe o energetske listini, neutemeljena. To pa je za Slovenijo pozitivna odločitev, poudarjajo na ministrstvu za gospodarstvo, saj pomeni, da Slovenija leta 1998, ko je prekinila dobavo električne energije iz NEK, ni zasegla hrvaškega premoženja v NEK. Tribunal je prav tako odločil, da se bo v nadaljevanju arbitražnega postopka opredelil do odgovornosti in višine škode, ki in če jo je hrvaška stran trpela v devetih mesecih in pol - od 1. julija 2002 do 18. aprila 2003 - zaradi nedobavljenih električne energije iz NEK. Slovenija poudarja, da je Hrvaški v letu 2002 dvakrat ponudila električno energijo iz NEK, kar pa je HEP obakrat zavrnil. Zaslišanje pred tribunalom bo konec julija 2009 v Parizu. V HEP pa pojasnjujejo, da je tribunal dosodil v njihovo korist, saj bi morala Slovenija skladno z meddržavnim dogovorom začeti dobavo iz JEK najpozneje 30. junija 2002. »Ker je Slovenija zamujala z dobavo skoraj deset mesecev, je tribunal ugotovil, da je Slovenija odgovorna za škodo, ki jo je zaradi zakasnitve imel HEP. Pričakujemo, da bo tribunal do konca leta odločil o povračilu škode HEP,« so sporočili iz elektrogospodarstva. »To je velika zmaga za HEP,« pa je dejal ameriški odvetnik HEP Robert Hawkins. Na vprašanje, ali dosojeno nadomestilo (50 odstotkov električne energije od 1. julija 2009 do 19. aprila 2003) ustreza odškodninskemu zahtevku HEP v višini 38 milijonov evrov, pa je Hawkins pojasnil, da je, skupaj z obrestmi, znesek približno enak.

Rok Kajzer in arhiv Dela

Pogovarjali smo se

DRAGICA ANA WÜRTH BRODNJAK: VSE SVOJE KNJIGE SEM NAPISALA V HRVAŠČINI

Dragica Ana Würth Brodnjak je izjemna gospa. Mariborčanka, ki je postala Zagrebčanka. Pravnica, ki je postala pisateljica. Svojo literarno nadarjenost je dolga leta skrbno skrivala zase in jo širši javnosti predstavila šele po odhodu v pokoj, pri sedemdesetih letih. Od takrat je napisala pet knjig, vse v hrvaščini. Prvi dve sta prevedeni tudi v slovenščino.

Čprav že dolgo živite v Zagrebu, so vaše slovenske korenine močno prisotne v vaših knjigah. Kakšna je bila vaša življenjska pot? Kako ste prišli na Hrvaško?

- Rojena sem bila v Mariboru, kjer sem se tudi šolala. Moja razrednica na Drugi realni gimnaziji je bila profesorica in pisateljica Nada Gaborovič, ki je zaznamovala celo moje življenje. Kot gimnazijko me je spodbujala, naj pišem. Pisala sem dnevniške zapise in čakala svojo literarno priložnost. Po maturi sem se vpisala na pravno fakulteto v Ljubljani. Ob študiju sem delala kot novinarka za Slovenski poročevalec. To je današnje Delo. Leta 1958 sem se preselila v Zagreb in ljubljanski študij prava zamenjala z zagrebškim. Soproga Mladena Würtha sem spoznala neko poletje na morju. Poročila sva se po dveh mesecih in tako sem prišla v Zagreb. V Zagrebu sem diplomirala in se zaposlila na Aerodromu Zagreb. Pozneje sem delala v strokovnih službah mesta Zagreb. Tu sem ostala do upokojitve in še naprej honorarno vse do svojih sedemdesetih let. Šele po upokojitvi in po smrti soproga leta 1995 sem začela pisati romanizirane spomine.

Pripadam generaciji, ki ima višek osnovnega in gimnazijskega šolanja: šest let osnovne šole, štiri leta nižje gimnazije in še štiri leta realke.

Prek soproga Mladena ste bili tesno povezani s športom.

- Moj soprog je bil iz ugledne zagrebške športne družine. Njegov oče

Hinko Würth je bil ustanovitelj HAŠKa, zagrebškega športnega društva in prvi predsednik Hrvaške teniške zveze, ki jo je vodil 22 let. Velja za očeta hrvaškega in jugoslovanskega tenisa. V Jugoslovanski teniški zvezi so po drugi svetovni vojni delovali izključno Hrvati. Cela njegova družina je igrala tenis in bili so prvaki vseh mogočih prvenstev. Ko sem ga spoznala, ni bil več aktiven igralec. Bil je predsednik Hrvaške teniške zveze. To dolžnost sta sicer v različnih obdobjih opravljala tudi Mika Tripalo in Franjo Tuđman.

Glede družine mojega soproga lahko omenim še, da je bila moja tašča plemiškega porekla. A če se vrnem k tenisu – poznala sem svetovnega teniškega prvaka Nikolo Pilića, ki je želel v Zagrebu postaviti velik teniški center. Ker je bilo to v socializmu, so se vsi načrti izja-

lovili. Spoznala sem tudi Leo Habunek, ustanoviteljico ženskega tenisa. Tudi ona je iz Maribora, njeni so bili lastniki mariborskega hotela Orel v Mariboru. Med teniškiimi zvezdami, s katerimi sem se srečevala, naj omenim še Željka Franulovića in Mimo Jaušovec.

Kako so vas v Zagrebu sprejeli kot

Slovenko in kako ste se »spopadli« s hrvaščino?

- Kot Slovenka sem bil sprejeta popolnoma normalno. V šoli so mi nadejali ime Karolina. Kolegi so mi radi recitali neko nemško pesmico. Z jezikom ni bilo problema, saj so v teh letih številni Slovenci študirali v Zagrebu. Danes mi hrvaščina ne dela preglavic. Vse svoje knjige sem napisala v hrvaščini.

Kdaj ste začeli pisati knjige?

- Dolgo se je v meni pripravljalo, da bom nekega dne napisala knjigo. A je to, da so izšle štiri knjige v štirih letih, presenetilo tudi mene. Začelo se je leta 2004, ko sem imela sedemdeset let in sem bila zelo bolna. Začela sem urejati svoje zapise. Z veliko ljubeznijo sem napisala prvo knjigo Ne zaboravi žubor rijeke Drave, ki je leta 2006 prevedena izšla tudi v Sloveniji, pod naslovom Ne

pozabi žuborenja reke Drave. To je knjiga o moji družini iz obdobja pred in med 2. svetovno vojno. Knjiga ima podnaslov Zgodbe iz otroštva in mladosti.

Moja druga knjiga Rode se nisu vratile u svoje gnijezdo je izšla leta 2006. To je zgodba o življenju ženske v senci domovinske vojne. Leta 2007 je izšla v slovenskem prevodu, z naslovom Štorklji se nista vrnili v svoje gnezdo.

Tretjo knjigo Rijeke kroz doline hita-jo k moru (2007) sem se odločila napisati zaradi enkratnega, nekoč uglednega profesorja biologije, ki je pred 2. svetovno vojno delal v Pasteurjevem inštitutu v Parizu. V knjigi se imenuje Zlatko in mi pripoveduje svojo zgodbo in zgodbo svoje družine.

More i galebovi (2008) je moja čet-rtta knjiga in opisuje prekrasno naravo Dalmacije in Primorja. To so zgodbe o osamljenih ženskah in mladih moških, ki so radi zavajali turistke. To je tudi zgodba o Ireni in Dominiku, v času, ko se je začela domovinska vojna v vsej svoji negotovosti.

Vaše knjige so povezane z vojno na Hrvaškem. Kako ste jo doživljali?

- Ves čas vojne sem s soprogom preživela v Zagrebu. Nisem mogla verjeti, da se zgodovina spet ponavlja. Leta 1994 sem preživela možgansko kap. Bila sem zelo pretresena, ko sem v Novem Zagrebu, kjer živim, vsak dan gledala avtobuse z begunci iz Vukovarja in drugih krajev. Nosila sem jim hrano in higijenske potrebščine v športno dvorano blizu naše hiše. Bilo je težko in pretresljivo.

Se danes družite s Slovenci, obiskujete Slovenski dom, berete naš časopis Novi odmev? - V prejšnjih letih ni bilo priložnosti za druženje z zagrebškimi Slovenci. Poznala sem samo pokojnega znanega zagrebškega zdravnika Herberta Klemenčiča, ki je bil tudi po rodu iz Maribora. Njegova hči je poročena z mojim bratom. Moji slovenski stiki so najbolj povezani z mojo veliko družino v Mariboru. Članica Slovenskega doma sem zadnji dve leti. Redno se udeležujem prireditev v domu. Tudi Novi odmev berem redno.

Zagotovo še naprej pišete.

- Napisala sem svojo peto knjigo Kuda ideš Sonja. To je zgodba o življenjski poti in o spoznavanju naivke. Knjiga je tik pred izidom.

Polona Jurinić

NEPOZNATA ILI ZABORAVLJENA PROŠLOST (4. DIO)

Ovim priložima naumili smo podsjetiti na neke događaje i zbivanja u prošlosti, a koji su na neki način povezani s Hrvatima i Slovencima. U dosadašnja tri dijela iznosili smo tekstove iz knjige don Bože Milinovića, a ovom prigodom ćemo prenijeti neke zanimljivosti iz knjige o Andriji Hebrangu.

Iz nadasve zanimljive knjige dona Bože Milinovića Moje uspomene 1900–1976 prenijeli smo dijelove koji se odnose na patnje i stradanja Hrvata i Slovenaca pod talijanskim fašizmom, te također neke događaje poslije drugog svjetskog rata na području Istre, Trsta i Julijske Krajine. U ovom borju Novog odmeva prenosimo neke zanimljivosti iz knjige Pavla Kalinića Andrija Hebrang – Svjedoci govore (Zagreb, Profil, 2008). Radi se o Andriji Hebrangu starijem.

Hebrang, Đilas, Bakarić i granica u Istri

U uvodnom dijelu knjige o Andriji Hebrang (str. 23. i 24) stoji: Na Prvom zasjedanju AVNOJ-a, održanom 26. i 27. studenog 1942. u Bihaću, Hebrang je delegat iz Hrvatske. Tu je s Titom dogovorio i osnivanje ZAVNOH-a. Posebnost ZAVNOH-a, za razliku od ostalih zemaljskih antifašističkih vijeća, bila je u širini narodnooslobodilačkog pokreta, unutar kojeg su osim KP Hrvatske djelovali i Izvršni odbor HSS-a na čelu s Božidarom Magovcem i Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a, sastavljen od bivših članova Pribičevićeve Srpske demokratske stranke.

Prvo zasjedanje ZAVNOH-a održano je u Otočcu 13. i 14. lipnja 1943., a drugo u Plaškom od 12. do 15. listopada 1943. Usvojena je Deklaracija, donesena 20. rujna, kojom se Istra, Rijeka, Zadar i otoci priključuju Hrvatskoj, a time i Jugoslaviji. Deklaracija je potvrđena i na Trećem zasjedanju AVNOJ-a. Na Trećem zasjedanju ZAVNOH-a,

u Topuskom 8. i 9. svibnja 1944., stvorena je Federalna Država Hrvatska. U oslo-

bođenom Zagrebu 24. i 25. srpnja 1945. održano je Četvrto zasjedanje ZAVNOH-a.

Hebrang je bio vijećnik AVNOJ-a te potpredsjednik ZAVNOH-a. Dolaskom Đilasa na oslobođeni hrvatski teritorij započinju sustavna podmetanja Hebrangu. Đilas je sektaštvom već bio upropastio ustanak u Crnoj Gori 1941. U Hrvatskoj, vidjevši širinu narodnooslobodilačkog pokreta i oslobođeni teritorij, nije mogao suspregnuti netrpeljivost prema Hebrangu. Nije ga podnosio još od vremena robije. Kao intelektualno superiorniji, Đilas vrlo brzo pridobiva priprostog Rankovića. Politbiroovski dvojac Đilas-Ranković spletkari protiv Hebranga kod Tita stalno izmišljajući nove „incidente“.

Andrija Hebrang kooptiran je u Politbiro na sjednici CK KPJ održanoj u Jajcu od 16. do 18. listopada 1943. Ulazak u Politbiro bio je samo formalan. Operativni dio Politbira činili su Tito, Kardelj, Đilas i Ranković. Oko granica u Istri, nakon kapitulacije Italije (18. rujna 1943. – primjedba Zdenka Jurinića), Hebrang se sukobljava s Kardeljem koji je, kao i većina tadašnjeg slovenskog rukovodstva, zahtijevao za Sloveniju veći dio Istre. Hebrang je inzistirao na selima u Istri u kojima su postojale hrvatske škole, a Sloveniji bi pripala sela sa slovenskim školama. Hebrangov je prijedlog prihvaćen te je granica povučena sredinom rijeke Dragonje kao najpravednije rješenje. Upravo na tom mjestu Đilas pridobiva Kardelja. „I to je bio početak kraja Hebranga,“ navodi Đilas u svojoj knjizi „Wartime“.

Opisujući kako je Vladimir Bakarić postao u listopadu 1944 Generalni Sekretar KP Hrvatske autor Pavle Kalinić poziva se na Nadu Kisić Kolanović: Hebrang: Iluzije i otrežnjenja, Zagreb, 1996, str. 130., gdje piše, kako Zvonko Ivanković Vonta smatra kako je izmjena hrvatskih granica sa Slovenijom 1955. godine posljedica dolaska Bakarića na Hebrangovo mjesto.

Odabrao Zdenko Jurinić

GOREČ SLOVENSKI DOMOLJUB MIROSLAV VILHAR

Po jezeru.
(Vilhar)

Vilhar

Adagio.

SOPRAN.
ALT.
TENOR.
BARITON.
BASS.

Po je-ze-ru bliz Tri-gla-va Čol-nič pla-va sem ter tje; v Čol-nu glas-no se pre-
Ri-bam sr-ca vsem L-dra-jo, da sika- lja-jo nad vo-dó; še va-lo-vi še-pe-

poco accelerando *largo* *a tempo*

-pe-va, da od-me-va od go-re. Mi-le ti-ce po do-li-nah in pla-ni-nah se bu-de, ker so
-ta-jo in šum-lja-jo moj se-bó. Tu-kaj Sla-va ven-ce vi-ja, Sr-ce bi-je nam gor-ko. Čuj-te

pe-va, Da od-me-va od go-ré. Mi-le ti-ce po do-li-nah in pla-ni-nah se bu-dé: Ker so
ta-jo in šu-mlja-jo moj se-bó. Tu-kaj Sla-va ven-ce vi-ja, Sr-ce bi-je nam gor-ko: Čuj-te

ču-le pe-sem mo-jo, vsa-ka svo-jo žvr-go-le. Ker so ču-če pe-sem mo-jo, vsa-ka svo-jo žvr-go-le!
go-re in bre-go-vi, Da si-no-vi Sla-ve smo! Čuj-te go-re in bre-go-vi, Da si-no-vi Sla-ve smo!

ču-le pe-sem mo-jo, vsa-ka svo-jo žvr-go-le. Ker so ču-če pe-sem mo-jo, vsa-ka svo-jo žvr-go-le!
go-re in bre-go-vi, Da si-no-vi Sla-ve smo! Čuj-te go-re in bre-go-vi, Da si-no-vi Sla-ve smo!

Slovenska rodbina Vilhar je neizbrisno zaznamovala slovensko in hrvaško kulturo. Tokrat predstavljamo narodnega buditelja in skladatelja Miroslava Vilharja (Planina pri Rakeku, 1918 – grad Kalec, 1871).

Danes le še redki Slovenci vedo, da pesmi Po jezeru, ki jo tako radi poslušamo in pojemo, ali pa Lipa zelenela je, ki izvabi prenekatero solzo na oko, nista ljudski pesmi. Napisal ju je in uglasbil Miroslav Vilhar, vendar sta sčasoma ponarodeli.

Na Hrvaškem bolje poznamo njegovega sina Franja Serafina Vilharja Kalskega (Senožče, 1852 – Zagreb, 1928), ki je v hrvaško glasbeno zgodovino prispeval tri opere, dve opereti in obsežen opus zborovske glasbe. O njem smo že pisali v Novem odmevu, leta 2003 pa 150-letnico njegovega rojstva zaznamovali s priložnostno knjižico.

Narodni buditelj svaril pred italijanskim pritiskom

Miroslav Vilhar se je rodil 7. septembra leta 1918 v Planini pri Rakeku v družini bogatega veleposestnika, lastnika gradu Kalec pri Pivki. Osnovno šolo je končal v Postojni, gimnazijo v Šentpavlu (St. Paul) na Koroškem, v Ljubljani pa licej in študij filozofije. Pravo je študiral na Dunaju in Gradcu, vendar študija ni končal. Leta 1843 je prevzel očetovo posestvo in graščino Kalec.

Bil je med prvimi, ki je opozoril, da Slovencem ne grozi le nemška nevarnost, ampak tudi nevaren pritisk z zahoda. Že leta 1849 je v časopisu Slovenija objavil

Preteklost v sedanjosti

SPOMINI IN PRIČEVANJA
ZGNANCEV 1941–1945

Objavljamo skrajšani zapis našega Silva, ki je bil leta 1942 izgnan v taborišče Sarvar. Sam je raziskoval izgon Slovencev iz Prekmurja in točne podatke podal društvu izgnancev, da bi se popravile doslej objavljene netočnosti. Silvo opisuje, kako so ravnali okupatorji Madžari s Slovenci v Prekmurju. (ASK)

IZGNANI SMO BILI V TABORIŠČE SARVAR

V nekaj dneh po napadu na Kraljevino Jugoslavijo 6. aprila leta 1941 je Prekmurje zasedla nemška vojska, ki pa je to območje kmalu prepustila Madžarski. 16. avgusta leta 1941 je vojaško oblast zamenjala civilna. Madžarski parlament je 16. decembra istega leta sprejel zakon številka XX/1941 o priključitvi zasedenih ozemelj k matični državi Madžarski. Zakon je začel veljati 27. decembra in od takrat Prekmurje, Medžimurje in Bačka v nastoprtju z mednarodnim vojnim pravom uradno niso bili več zasedena območja, temveč sestavni del madžarske države.

V nedeljo, 21. junija leta 1942 zvečer so madžarski vojniki obkolili vse vasi v tedanjem srezu Dolnja Lendava, v katerih so živeli kolonisti. Med njimi tudi našo vas Kamovci, ki je takrat štela 52 hišnih številk. Kolonija v Kamovcih je imela 20 hiš. V obkoljeno kolonijo so bili poklicani vsi, ki so bili na delu izven vasi. Vas ni mogel nihče več zapustiti. Prebivalce krajev v okolici so obvestili, da bodo kolonisti razprodajali vse, kar imajo in da lahko v ponedeljek, 22. junija pridejo

Že leta 1863 so Vilharjevi spoznali, da ne bodo prenesli stroškov bivanja v mestu, zato so se vrnili in se za stalno naselili na Kalcu.

V naslednjih letih je postal srce dogajanja na Notranjskem. Leta 1869 je s somišljeniki organiziral in 9. maja izpeljal znameniti pivški tabor na Kalcu. Udeležilo se ga je sedem tisoč ljudi, ki so zahtevali uresničitev zamisli o zedinjeni Sloveniji. Osrednje geslo, izpisano na številnih slavlolikih, so bili Vilharjevi verzi: Čujte, gore in bregovi, da sinovi Slave smo!

Prva slovenska spevoigra in ponarodele pesmi

S pesništvom se je začel ukvarjati že v obdobju študija. Prve pesmi so bile v nemščini, pozneje le še v slovenščini. Objavljal jih je v časopisih Novice, Slovenska pčela, Slovenski glasnik in v koledarjih. Prvo pesniško zbirko z naslovom Pesmi je izdal leta 1860. Pisal je pesmi različnih zvrsti: domovinske, politično aktualne, šaljive, zabavljive, satirične, poučne. Satirično-politične in zabavne, ki so zvečine nastale v zaporu, je objavil v knjizici Žabjanke, ki je izšla leta 1865 je v Zagrebu. Redko je pisal ljubezenske pesmi. Zavzeto se je posvečal dramatik. Bil je tako rekoč čitalniški hišni avtor, z izvirnimi igrami kot so Detelja, Poštena deklica, Slep in lep, ter s priredbami nemških, francoskih in angleških del Servus petelinček, Filozof, Igra Pike... Vse njegove izvirne igre in priredbe so bile objavljene v več zvezkih pod naslovom Vilharjeve igre I – VI. Izhajale so v letih 1865–66.

S skladateljstvom se je začel ukvarjati že leta 1842

kot samouk. Objavil je 25 samospbevov, 12 zborovskih in 8 klavirskih skladb, predvsem polke in valčki. Nekatere pesmi so bile zelo popularne in so pozneje ponarodele: Po jezeru, Napitnica, Žalost, Planinarica, Lipa zelenela je, Zagorski zvonovi...

Izjemnega pomena je njegova spevoigra Jamska Ivanka, »izvirna domorodna igra s pesmami v treh dejanjih«, motivno in tematsko navezana na Kalec, na Predjamski grad in Mali grad pri rodni Planini. Izšla je v Gradcu leta 1850 in je bila prva slovenska spevoigra (opereta). Libreto in glasbene točke je napisal Miroslav Vilhar. Že naslednje leto je nekaj odlomkov izvedla ljubljanska Filharmonična družba. V celoti je bila prvič uprizorjena v ljubljanski Čitalnici leta 1871 v instrumentaciji Jurja Schantla. Dramatično društvo v Ljubljani jo je uprizorilo večkrat.

Vilharjeva spominska obeležja

Miroslav Vilhar je umrl 6. avgusta leta 1871 v Kalcu. Pokopan je v Knežaku. Po njegovi smrti so mu za zasluge v slovenskem pesništvu in skladateljstvu v njegovem kraju ob Pivki posvetili spominska obeležja. Na Črnem vrhu je Vilharjeva planinska koča. V Ilirski Bistrici je po njem imenovana ulica. Osnovna šola v Postojni nosi njegovo ime. V rojstni Planini stoji njegov doprni kip, ki sta ga izdelala arhitekt Janez Jager in kipar Alojzij Repič. Med obema vojnoma je bil spomenik poškodovan, na novo ga je zasnoval Stojan Batič. Ob 190-letnici rojstva so se ga s spoštovanjem spomnili s poštnimi znamkami.

Silvin Jerman in Ilinka Todorovski

razglas Dragim Primorcem, v katerem zavrača vzvišenost Italijanov do Slovencev in se zavzema za enakopravnost med narodi.

Leta 1858 je na Kalec za domačega učitelja Vilharjevih starejših otrokov prišel pesnik, pisatelj, dramatik, jezikoslovec in časnikar Fran Levstik in tam ostal dve leti in pol. Vilharja, ki je tedaj že skladal in pisal, je navdušil za nadaljnje literarno ustvarjanje, predvsem pa za politično delo. Nekaj časa je bil župan v Knežaku. Ko je bil leta 1860 izvoljen za narodnega poslanca v deželnem zboru, se je cela družina preselila v Ljubljano. Kmalu po preselitvi je Vilharjeve doletela velika nesreča. Zaradi vnetja možganov je umrl starejši sin, petošolec Alfonz, tri tedne pozneje pa še oče. Leta 1863 sta z Levstikom ustvarila prvi slovenski politični časopis Naprej, ki je izhajal v Ljubljani dvakrat tedensko od januarja do septembra. Izšlo je 78 števil. Časopis se je odločno zavzemal za pravice slovenskega jezika v javnosti, za enakopravnost slovenščine z nemščino, za zedinjeno Slovenijo. Zaradi Levstikovih člankov Misli o sedanjih mednarodnih mejah in Kaj se nekaterim zdi enakopravnost je bil Vilhar kot izdajatelj obsojen na globo in zapor ter je šest tednov odsedel v ljubljanskem zaporu na Žabjaku. Zaradi tega je izgubil poslanski mandat.

Preteklost v sedanjosti

kupiti, kar potrebujejo. Kolonistom so sporočili, da bodo lahko s seboj vzeli samo do 25 kilogramov prtljage, ostalo pa lahko prodajo, če jim to uspe. Tako so ljudje razprodali vse, kar je našlo kupca, da bi prišli do nekaj denarja, saj niso vedeli, kaj jih čaka v prihodnosti. Naslednji dan, v torek 23. junija smo morali zapustiti svoje domove in se napotiti peš do 12 kilometrov oddaljene železniške postaje v Lendavi. Tja smo prispeli po nekaj urah hoje, zastraženi z vojaki. Pred nami so na kolodvor že prispeli kolonisti iz bližnjih vasi: Dolge vasi, Petišovcev, Benice, Pince Marofa in Gaberja.

Na železniški postaji je bil postavljen vlak z živinskimi vagoni. Po večkratnem preštevanju in ugotavljanju stanja so nas naložili vanje. V vsakega po približno 10 družin, oziroma najmanj po 40 oseb v vsak vagon. Pri otrocih sta dva veljala za eno osebo. Preden smo bili vkrcani smo si lahko priskrbeli na postaji vodo, kasneje to ni bilo več mogoče, ker so vagone zaprli in nihče ni mogel več izstopiti. V zaprtih vagonih je bilo neznosno vroče in sčasoma vse bolj zatohlo. Zrak je v vagone prihajal samo skozi majhna, z bodečo žico zamrežena okna. Vojakom so se na kolodvoru pridružili še žandarji. Pozno popoldne je vlak odpeljal iz Lendave proti Rediču in naslednji dan, 24. junija leta 1942 okrog poldneva prispeli v Šarvar. V vlaku je bilo skupaj 575 ljudi iz osmih krajev Prekmurja. Kasneje so pripeljali še 12 oseb. Taborišče je bilo organizirano v nekdanji tovarni umetne svile.

Nekdaj proizvodne hale so uporabili za bivanje taboriščnikov. Imenovali smo jih barake. Vse, ki so nas pripeljali iz Lendave, so namestili v 6. baraki. V njej so nas

razvrstili po družinah na tako imenovane pograde. To so bila preprosta ležišča iz desk, ki so bile nameščene v treh etažah neprekinjeno vzdolž barake ob stenah - kot police. Naša družina je dobila prostor na tretjem nadstropju, pod streho. Imeli smo samo toliko prostora, da smo lahko drug zraven drugega sedeli ali ležali. Tla so bila betonska. Svetloba je prihajala samo skozi stropna okna žagaste strehe. Pičlo hrano so delili pri kotlu izven barake. Bila je tako redka, da je v tem letu umrlo deset ljudi. Do osvoboditve jih je skupaj umrlo 35.

Nas, otroke do 14. leta starosti, so po mesecu bivanja v taborišču odpeljali v živinskih vagonih iz taborišča v različne kraje v Bački (Vojvodina) in nas tam razdelili po družinah, ki so bile pripravljene prevzeti otroke iz taborišča. Moji dve sestri, brat in jaz smo bili razporejeni v kraj Stari Sivac, kjer smo dočakali konec vojne. Naša starša pa sta bila, tako kot drugi, v poletnih mesecih zunaj taborišča na delu. Toda ko se je vojna bližala koncu, je taboriščnike vojska angažirala za kopanje strelskih jarkov in podobna opravila in je s premikanjem fronte vlekla s seboj tudi taboriščnike. Tako se je njuna kalvarija končala v Rehnicu, odkoder sta po njegovem padcu krenila peš proti domu. Domov sta hodila osem dni, doma pa našla izpraznjeno hišo in kmetijo. Oče je šele avgusta leta 1945 prišel po nas, otroke v Bačko. Z njim so se domov vrnili sestri in brat, jaz pa sem bil takrat že vpisan v industrijsko šolo v Apatinu in sem v dogovoru z očetom tam tudi ostal in nadaljeval šolanje. V Slovenijo sem se vrnil po končani tehnični srednji šoli leta 1949, ko so me z dekretom zaposlili v Cinkarni Celje.

Silvester Vidič Držan

Kulturna obzorja

KULTURNA DOGAJANJA: V OSPREDJU GLEDALIŠKA GOSTOVANJA

MACBETH AFTER SHAKESPEARE

- V Zagrebškem gledališču mladih je bila 3. aprila premiera predstave Heine- ra Muellerja *Macbeth after Shakespeare*, ki je nastala v sodelovanju Novega gledališča Zagreb, Mini teatra Ljubljana, Zagrebškega gledališča mladih in Cankarjevega doma. Režijo je podpisal Ivi-

ca Buljan. Predstava ponuja branje Shakespearovega dela na redukcioniistično-pesimističen način, kot ga je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja ponudil nemški dramatik Heiner Mueller. Mueller je v moderni nemški dramski književnosti avtoriteta, ki jo po moči in veličini lahko primerjamo le z avtoriteto Bertolda Brechta.

Delo *Macbeth after Shakespeare* iz leta 1971 je vzbudilo velik škandal v vzhodnonemški gledališki kritiki. Avtorju so očitali pesimizem, da je Shakespearovega *Macbetha* oropal mistične in mitske dimenzije ter potegnil barda svetovne književnosti v paralele s tokrat sodobnimi svetovnimi morijami, pornografsko industrijo evropske-

ga liberalnega kapitalizma in ostalimi »svobodnjak«
moderne evropske družbe. V Buljanovi varianti *Macbetha* je deset izvajalcev reducirano na telesa v stalnem gibanju. Buljanova obsesija postaja in ostaja telo, in to moško golo telo (Marko Mandić, Jurij Drevišek, Jose, Stipe Kostanić, Domen Valič, Anže Ževnik). Ženske so v predstavi reducirane na *Lady Macbeth*, ki je ostarela, razuzdana, ambiciozna dvorska dama. Je hitrejša na možu in od moža, da ga le popelje na prestol. *Lady Macbeth* Milene Zupančič je prav taka. Vloga Banqua je pripadla Poloni Vetrih. Banquo kot ženska/ona ne sodeluje v orgijah moškega ansambla, njegovo orožje je razum in pravičnost, on/ona lahko vodi otroke. Pod črto: predstavo smo si zapomnili po smradu moškega znoja, ki se je po prizoru, v katerem ob zvokih narodnjaške glasbe jedo pečenko in pijejo žganje, z odra razširil po celem gledališču. Verjamem, da bi publika rajši gledala izvorno predstavo.

NAGRADA ANDRIJA BUVINA

- V nadškofijski dvorani Janeza Pavla II. v Zagrebu so bile 7. aprila ob koncu Petih dnevov krščanske kulture podeljene nagrade Andrije Buvina. Letošnji laureat je postal Marko Ivan Rupnik,

slovenski teolog in umetnik, znan po številnih mozaikih

po svetu. Nagrado mu je za poseben prispevek h krščanski kulturi dodelil član svetovalnega sveta dnevov krščanske kulture in avtor plakete Andrija Buvina akademski kipar Kuzma Kovačić. Ob tej priložnosti so predvajali film o Marku Ivanu Rupniku Barva ljubezni.

KEKEC NA NAJ, NAJ, NAJ FESTIVALU

- Deveti mednarodni Naj, naj, naj festival se je v Zagrebu odvijal na več prizoriščih od 14. do 19. aprila. 16. aprila je v gledališču Komedija nastopilo Slovensko mladinsko gledališče iz Ljubljane s predstavo Kekec, avtorja Josipa

med velikonočnimi počitnicami in so bile brezplačne.

MARJANA LIPOVŠEK NA FESTIVALU SVETEGA MARKA

- Ko na koncertni oder stopi Marjana Lipovšek, je vrhunsko doživetje zagotovljeno.

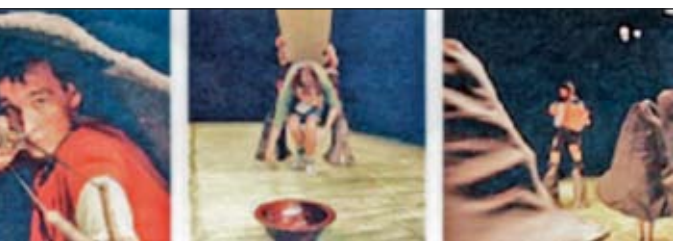
Zagrebski solisti so bili ta večer dostojni partnerji, kar je Marjana Lipovšek po koncu zadnje skladbe pokazala z odkritim navdušenjem in objemi z glasbeniki. Publika je vse nagradila z dolgim ploskanjem in z upanjem, da se velika umetnica naslednje leto z novim glasbenim programom vrne v Zagreb.

ga mesta z mešanimi prebivalci, potem pa tudi velikega glavnega mesta. Pri Toniju Janežiču je protagonist vedno cel ansambel. Niti Črnc ne izvema. Zato bi imel Janežič delo tudi v ostalih hrvaških gledališčih.

PREVOD HIT ROMANA

- V okviru zagrebškega sejma knjig je bil 22. maja predstavljen roman Gorana Vojnovića Čefurji raus. O romanu, ki sta ga založila Novi Liber in EPH, sta poleg avtorja spregovorili Jagna Pogačnik in Anita Peti Stantič. Veliki slovenski hit je bil objavljen v marcu 2008. Govori o življenju ex-jugoslovanske manjšine v armiranih betonskih zgradbah ljubljanskega naselja Fužine. Zaradi domnevne žalitve slovenske policije so proti Vojnoviću vložili kazensko prijavo, od katere pa so zaradi burnih odzivov javnosti odstopili.

Polona Jurinić

Vandota., Režiser, scenograf in kostumograf predstave je Branko Potočan, dramaturg Tomaž Toporišič, avtor žive glasbe pa Matej Recer. Igrali so Olga Grad, Ivan Peternej, Draga Potočnjak, Matej Recer, Romana Šalehar in Dušan Teropišič.

Predstava je namenjena otrokom od štirih do enajstih let in je spoj klasične slovenske literature za otroke in želje avtorja in igralcev, da združijo čar besede in gibanja. Racionalno izkoriščeni minimalistični, v glavnem leseni scenski elementi, ki jih na kraju samem sestavljajo igralci in jim služijo kot rekviziti, so ustvarili posebno dinamiko v predstavi. Scensko zelo zahtevno igro odlikujejo inovativne rešitve, uspešen spoj blagega humorja brez posmehovanja ter akcija in karakterna komika.

Vse predstave so potekale

Prijateljica Festivala sv. Marka je tudi letos prišla v Zagreb. V cerkvi sv. Katarine na Gornjem gradu je nastopila 8. maja. Koncert z Zagrebškimi solisti je bil posvečen spomenu na zagrebškega glasbenika Mladena Raukara. Nekdanja članica dunajske, hamburške in muenchenske državne opere Marjana Lipovšek nosi v svojem glasu in v svoji interpretaciji neprecenljivo glasbeno izkušnjo, ki se občuti v vsaki njeni gesti in v vsakem dihu. To se je potrdilo v obeh skladbah, ki jih je ta večer pela v akustičnem ozračju cerkve sv. Katarine. Prva je bila kantata za alt in orkester J. S. Bacha, na koncu večera pa ciklus petih pesmi za alt in orkester Na poti k svetlobi Uroša Kreka.

Zagrebski solisti pod vodstvom Borivoja Martinića Jerčića so izvedli Osmo simfonijo Amanda Ivančića, Divertimento W.A. Mozarta in suito za godala Leoša Janačeka.

GOSTOVANJA REŽISERJEV

- Damir Zlatar Fray je kot gost v Istrskem narodnem gledališču Mestnem gledališču Pulj režiral dramatisacijo romana Obiskovalka istrskega pisatelja Fulvia Tomizze (1935–1999). Praizvedba je bila 18. marca. D. Z. Fray je kot režiser naklonjen predstavam visokega rizika in pravi človek za tak projekt. Tomizziana se je dokazala kot izjemno pastoralna, ganljiva domovinska zgodba, ki se neposredno dotika vsakega izmed tistih, ki so si to predstavo ogledali.

V HNK na Reki je bila 28. marca praizvedba drame po romanu Tatjane Gromače Črnc (prvi in edini senzacionalni roman pesnice iz leta 2004), dramaturginje Magdalone Lupi in v režiji Tomija Janežiča. Črnc je in ni opis Hrvaške, bolj točno, najprej nekega male-

Kulturna obzorja

PRIPOROČAMO
IZ NAŠE KNJIŽNICE

Vsakič, ko prelistam seznam novih knjig Slovenskega doma, se prepričam, kako velik knjižni zaklad imamo. Tokrat sem spet izbrala štiri knjige: Muca copatarica za otroke, Dlaneno platno za ljubitelje poezije, Jelovškove ženske za tiste, ki imajo radi sodobne romane, in za vse, ki bi se radi seznanili z zgodovino Slovenije, pa Kočevska, pusta in prazna.

Muca copatarica Klasično slovensko pravljico za otroke Ele Peroci priporočam najmlajšim. Knjižico je bogato ilustrirala Ančka Gošnik-Godec. Muca copatarica je prvič izšla leta 1957 in doživela devet ponatisov. To je zgodba o nerednih otrocih v mali vasi, obutih v rdeče in modre copatke, ki jih venomer iščejo in sprašujejo mamo, kje so. Mama vedno odgovarja: Muca ti jih je odnesla. In so šli iskat muco. So jo našli?

Dlaneno platno, izbrane pesmi

Pesnik, dramatik, esejist, prevajalec in mladinski pisatelj Boris A. Novak (1953) je bil aktiven v gibanju za demokratizacijo slovenske družbe. Bil je eden izmed ustanoviteljev Nove revije, ki jo je leta 1987, v času najhujšega političnega vrenja, tudi urejal. V letih 1991–96 je predsedoval slovenskemu PEN-u, v letih 1994–2000 pa mirovnem komiteju mednarodnega PEN-a. Organiziral je pomoč za begunce in pisatelje iz nekdanje Jugoslavije, največjo humanitarno akcijo v zgodovini slovenskega in mednarodnega PEN-a. Od leta 1998 si prek Društva prijateljev Lipice prizadeva zaščititi lipicance in njihovo slovensko poreklo. Doslej je objavil 64 knjig. Novakova poezija je uvrščena v številne antologije. Objavljal je tudi na Hrvaškem. Izbrane pesmi Dlaneno platno so

izšle leta 2006 v knjižnici Kondor, zvezek 320. Obsegajo pesmi iz obdobja med letoma 1977 in 2005.

*Obredi slovesa
Vsak večer podari svetloba
temi šopek zvezd;
Vsako jutro podari tema
svetlobi šopek senc.*

Jelovškove ženske

Roman Marka Hudnika Jelovškove ženske je izšel

leta 2005. Junak tega romana, Alfonz Jelovšek, je umrl pozimi v enem izmed zadnjih let pravkar minulega tisočletja. Trenutki, ki jih je vsak večer preživel na balkonu, so bili zanj trenutki resnice. Ustvaril si je celo nekakšno osebno filozofijo, da bi opravičil svojo nedoslednost. »Največjo srečo«, si je nekoč zapisal v dnevnik, »lahko uživamo samo po

DAN ARHIVA REPUBLIKE
SLOVENIJE V ZAGREBU

V Hrvaškem državnem arhivu (HDA) na Maruličevem trgu v Zagrebu je bil 4. marca dan Arhiva Republike Slovenije (ARS).

Na predavanju v veliki čitalnici nam je dr. Helena Seražin najprej predstavila knjigo Poročila in risbe utrdb arhitekta Giovannija Pieronija (16. stoletje) iz Toscane, ki je ustvarjal v Pragi, na Dunaju, v Ljubljani in tudi na Hrvaškem. Mag. Danijela Juričić – Čargo je predstavila Vodnik po urbarjih Arhiva Republike Slovenije. Sledil je ogled turističnega filma scenarista in režiserja Milana Gučka Hej čez bele poljane iz leta 1965. ARS je namreč na DVD izdal sedem arhivskih filmov s turistično tematiko. Projekt je predstavila mag. Tatjana Rezec Stibilj.

Slovenska mesta skozi čas

V preddverju HDA je bila odprta razstava o slovenskih mestih skozi čas, s katero želi ARS prispevati k večji prepoz-

kapljicah, v trenutkih. Če bi trajala več kot nekaj sekund, je ne bi več prenesli, postala bi nam neznosna. Lahko se je le dotaknemo za hip, potem pa moramo pred njo

pobegniti«. Jelovšek je bil večji del življenja potuhnjen erotoman. Venomer je v mislih osvajal ženska telesa, nemara tudi njihove duše. Največ je bilo tega med srečevanjem na ulici in drugod. Kaj je o tem vedela njegove žena Nives?

Kočevska, pusta in prazna

Knjiga se ukvarja z nemškimi jezikovnim območjem na Kočevskem po odselitvi Nemcev.

Avtor Mitja Ferenc pojasnjuje, zakaj je po šestih stoletjih izginil ta nemški jezikovni tok. Preučevanje samostojne zgodovine Kočevske, posebej usode nasprotnikov NOB,

taborišč za vojne ujetnike in politične zapornike, urejanje državnega-socialističnega tipa gospodarstva na posestih kočevskih Nemcev, zlasti načrtnega rušenja sakralne dediščine, je bilo do konca osemdesetih let prejšnjega stoletja v marsičem nezaželeno. Avtor opisuje namene in ukrepe okupacijskih in partizanskih oblasti med štiriletno vojno ter povojne oblasti med letoma 1945 in 1956. Avtor je podrobno in analitično prikazal specifično in tragično usodo ozemlja Kočevske po odselitvi večinskega nemškega prebivalstva. Nacistična politika, ki je želela izbrisati slovenski narod, je v resnici uničila kočevsko narodno skupnost. Njihovo kulturno dediščino pa sta skoraj v celoti uničili vojna in povojna narodna in ideološka nestrpnost.

Mitja Ferenc (1960) je predavatelj na oddelku za zgodovino filozofske fakultete v Ljubljani ter se posebej poseveča zgodovini 20. stoletja. Objavil je osem monografij. Za knjigo Kočevska, pusta in prazna je prejel Steletovo priznanje.

Izbrala Polona Jurinič

navnosti Slovenije in njene zgodovine v svetu. Avtorja mag. Vladimir Kološa in dr. Andrej Nared sta jo zasnovala tako, da bi bila zanimiva predvsem za obiskovalce, ki o Sloveniji in Slovencih vedo malo ali nič. V uvodnem delu so prikazani osnovni zgodovinski in geografski podatki o Sloveniji, osrednji del pa predstavlja zgodovinski razvoj 16 izbranih slovenskih mest od srednjega veka do zadnjih let 20. stoletja. Predstavljeni so Ljubljana, Brežice, Celje, Črnomelj, Idrija, Kočevje, Koper, Kranj, Krško, Maribor, Novo mesto, Postojna, Ptuj, Slovenj Gradec, Slovenska Bistrica, Škofja Loka. Ta razstava že pol desetletja uspešno gostuje po svetu. Prvič je bila postavljena leta 2003 v Peking; sledile so razstave v Skopju, Varšavi, Opoli, Celju, Dunaju, Sarajevu, Münchnu, Bernu in Vaduzu.

Prireditve je popestril Andrej Pezič na bajanu (vrsta harmonike) z dvema deloma Franka Anželija. Med drugimi so bili navzoči namestnik ravnatelja ARS Marjan Zupančič, ravnatelj HDA Stjepan Čosi in slovenski veleposlanik Milan Orožen Adamič, ki je odprl razstavo. Prišlo je celo nekaj članov Slovenskega doma.

Polona Jurinič

ČRNOMALJCI NA TUROPOLJSKEM JURJEVU

Prve znake pomladi, prve darove spomladanskega zburjanja narave iz zimskega sna, zelenje in cvetje, so ljudje v svoji dolgoletni tradiciji darovali svetemu Juriju. Slaviti njegov god 23. aprila, okrasiti ga v zelenega Jurija in ga opevati z raznimi pesmimi in običaji – to je tradicija, ki se je trdno ohranila v Turopolju.

Letos je prireditev Turopoljsko Jurjevo potekala v Lukavcu pri Veliki Gorici, v nedeljo, 25. aprila. V kulturno-umetniškem programu na trati ob prekrasno obnovljenem gradu Lukavcu so nastopili skupina Sjaj iz Velike Gorice, zgodovinske garde in številna kulturno-umetniška društva. Celodnevni program so popestrili jahači konjske vprege, strelci, cimerni, lectarji, izdelovalci spominkov in razstava malih živali.

Gostovanje folklorne skupine iz Bele krajine

Letošnje jurjevanje je bilo mednarodno. Prvič so nastopili gosti iz Slovenije. Prišli so člani folklorne skupine Zeleni Jurij iz Črnomlja. Predstavili so belokranjsko kulturno dediščino, predvsem pa šego jurjevega, ki je vseslovenska navada čaščenja mitološke podobe.

Začetki folklorne in s tem tudi folklorizma v Črnomlju segajo že v konec 19. stoletja, ko so leta 1888 oživel t.i. črnomaljsko kolo »Aj zelena je vsa gora«. Črnomaljska folklorna skupina si je leta 1977 nadelala ime Zeleni Jurij, ki ga nosi še danes. Skupina se je razvijala in s strokovnim delom kmalu začela dosegati lepe uspehe. Plešejo plese iz Bele krajine ter nastopajo doma in po svetu. V Črnomlju bo letos že 46. Jurjevanje, ki je najstarejša folklorna prireditev v Sloveniji.

Po nastopih folklornih skupin je na turopoljskem jurjevanju zagorel veliki kres. Vsi sodelujoči so se slikali za »Milenijsko fotografijo« Šimeta Strikomana.

*Prošel je prošel pisani vuzem,
došel je došel zeleni Juri.*

*Prinesel je prinesel
laket dolgo mladico,
pedenj dolgo travico.*

*Dajte mu dajte
in se ne štentajte.*

*Zakaj nimamo lazno stati
pred vašimi poštenimi vrati.*

*Dajte mu krajca,
da vam bode šnajcar.*

*Dajte mu dinar,
da vam bode mlinar.*

*Dajte mu jajce,
da vam ne pokolje jagnjet.*

*Dajte mu groš,
da dobite još.*

Polona Jurinič

Za vsakogar nekaj

NE POZABIMO SLOVENSКИH JEDI

Pravijo, da je zdrava hrana pol zdravja. Obroki, ki vsebujejo veliko sveže zelenjave, solate in sadja, zagotavljajo dovolj hranilnih snovi za ohranjanje vitalnosti: beta-karoten varuje kožo pred soncem, vitamin C topi maščobe, vitamin E iz dobrih olj varuje celice... Zelenjavne in solatne jedi so vir zdravja, dobrega počutja in vitalnosti. Da bi bile okusne, pestre in privlačne na pogled, jih vsak dan pripravimo nekoliko drugače, z izbranimi sadnimi dodatki, rižem, mesom, ribami, sirom.

Zelenjavo Slovenci radi jedo (še posebno Primorci). Različne vrste radiča, rukola, cikorija in druge solate so na mizi vsak dan. Krompir, riž in testenine in domača pašta nasitijo in dajejo energijo. Perutninsko meso, ribe in razni sir vsebujejo veliko beljakovin, njihova priprava je hitra, enostavna in zelo priljubljena.

Piščančja zelenjavna solata

Potrebujemo: 500 g piščančjega fileja (belo meso), oljčno olje, balzamični kis, sol, poper, rukolo, radič, mini paradižnik, sir...

Priprava: Piščančje meso narežemo na večje trake, posolimo, popoprano, dodamo malo olja, premešamo in pustimo v marinadi. Medtem očistimo in operemo zelenjavo, paradižnike damo na pol, vse prelijemo s solatnim prelivom in damo na velik krožnik. Meso popečemo na oljčnem olju in damo na zloženo solato, naribamo veliko sira (parmezana) in jed serviramo. K tej solati se zelo prilaga jabolčni krompirjev praženec.

Jabolčni krompirjev praženec

Potrebujemo: krompir, čebulo, jabolko, sol, poperh, timijan.

Priprava: Na oljčnem olju popečemo na kocke narezan surov krompir. Dodamo malo drobno sesekljane čebule (da samo porumeni). Večkrat premešamo, posolimo in dodamo olupljeno in na kocke narezano jabolko, začинimo in pečemo do mehkega. Odlična priloga k mesni solati.

Radič s krompirjem in sardelami

Potrebujemo: 500 g svežih sardin, 750 g krompirja, 3 žlice pinjol, peteršilj, baziliko, oljčno olje, 1 glavico radiča, sol, poper, kis.

Priprava: Pinjole prepražimo v ponvi in ohladimo. Krompir skuhamo, ga ohladimo, narežemo na polovice in posolimo, popoprano, pustimo da se ohladi. Medtem očistimo ribice, jih pomakamo v moki in ocvremo na vročem olju. Vso zelenjavo očistimo, operemo in dodamo krompirju, tudi sesekljane pinjole, premešamo in jed je gotova. Serviramo pečene ribice in zraven okusno solato.

Rdeča pesa v solati

Potrebujemo: 1 kg rdeče pese, 400 g kuhanega belega fižola ali čičerke (hr. slanutak), lahko iz pločevinke, bučno olje, kis ali limonov sok, sol, poper.

Priprava: Kuhano peso olupimo in narežemo na kolobarčke, zabelimo z oljem in dodamo fižol ali čičerko, pokapamo z limonovim sokom, popoprano in solimo po okusu in ponudimo s polnozrnatim kruhom.

Sadna solata

Potrebujemo: mešano sadje (robida, ribez, malina in poljubno jagodičasto sadje), sladkor, med, belo vino in listke mete, 2 dl belega vina.

Priprava: Vinu dodamo 2 dl vode, sladkor po želji in kuhamo, dokler se sladkor ne raztopi (ne sme zavreti). Napol ohladimo, dodamo med in ko je tekoče, prelijemo po sadju, ki smo ga pred tem pazljivo očistili in oprali. Okrasimo z metinimi lističi.

Ivanka Nikčević

KAJ MORAMO VEDETI O ALERGIJI NA HRANO

Alergijanahrano oziroma simptomi alergije na živila so široko in zapleteno področje, povezano s preobčutljivostjo organizma do določenih snovi. Devetdeset odstotkov alergij na hrano je omejenih na sedem skupin živil, in sicer na mlečne izdelke, jajca, sojo, pšenično moko, ribe, školjke in arašide.

To pa seveda še zdaleč ni vse, saj so najrazličnejše oblike alergijskih reakcij opisane za več kot 160 različnih vrst hrane in prav za nobeno živilo se ne da z gotovostjo trditi, da alergija nanj ni mogoča. Alergije na hrano so najpogostejše pri otrocih. Srbeča koža, smrkavanje, kihanje in poln nos so znamenja slabega prenašanja jajčnih beljakovin, lešnikov, orehov, mleka, rib, žit in soje. A malčki to večinoma prerastejo in kasneje v življenju nimajo nikakršnih težav. Po drugi strani se pri odraslih število alergičnih na eno ali več vrst živil (običajno na mleko ali moko) poveča po petdesetem letu, sicer pa je delež vseh nizek in ocenjen na manj kot dva odstotka, pove dr. Alenka Kafol iz Ambulante za alergije in boleznij pljuč. Kar je precej nižje od ocene raziskave, po kateri je vsaj 30 odstotkov odraslih prepričanih, da ima alergijo na hrano. Izvor zmede je v definiciji, saj ljudje pogosto ne ločijo pomembnih stvari – ali gre za netolerantnost na hrano ali za alergijo? V praksi se namreč zdi, da je

razlika majhna, a se znaki in zdravljenje razlikujejo.

Preveč pazljiv imunski sistem

Pri netoleranci, po nekaterih ocenah se pojavlja pri 16 odstotkih populacije, gre v nasprotju z alergijo za drugačno obliko odziva na hrano. Neposredno ne vključuje imunskega sistema, ampak prebavo in metabolizem. Bolnik tudi ne čuti težav, če zaužije le malo zadevne snovi. Problemi nastopijo šele, ko poje ali popije preveč. Poleg tega odziv malokdaj nastopi takoj, netolerančnost do določenih živil se ne pojavlja redno, reakcija je lahko različne intenzivnosti ali je sploh ni. Odzive na hrano, ki niso prave alergije, je mogoče pripisati različnim vzrokom, in sicer toksinom, kemičnim aditivom, pomanjkanju encimov, reakcijam na naravne substance z zdravilnimi učinki, kakor tudi psihološkim motnjama, kot je, denimo, sovraštvo do hrane.

Prave alergijske reakcije so tesno povezane z imunskim sistemom, sproži jih določena hrana in so ponovljive. Ali povedano drugače, isto reakcijo (na primer kihanje in srbečico) mora vedno povzročiti ista vrsta živila. Ljudje, ki so alergični na določeno hrano, so bolj občutljivi na alergene v njej. Do reakcije pride, ko imunski sistem reagira na sestavine, ki bi bile zanj potencialno nevarne, zato začne izdelovati protitelesa, imenovana imunoglobulin E (IgE). Ko IgE-ji znova naletijo na odločilni alergen, telo odgovori takoj in burno, z močno alergijsko reakcijo, ki se lahko pojavi v intenziteti vseh stopenj – od srbečice, koprivnice in zabuhlosti, srbečih ust, slabosti v želodcu, bruhanje, krčev in driske, kihanja, smrkanja in kašlja do anafilaksičnega šoka, ki lahko povzroči smrt.

SADJE IN ZELENJAVA V JUNIJU

Cešnje in višnje Sezona češenj je kratka. So odličnega okusa in vsebujejo veliko vitaminov. Potešijo lakoto in žejo, zato so tudi odlične v zdravih shujševalnih dietah. Najboljše so sveže z drevesa.

Sveži zeleni bob

Ta zelenjavi ja bila nekoč hrana za rebeže, zato je v zadnjem obdobju postopno izginila z naših vrtov in jedilnikov. Vendar v Evropi spet prihaja v modo. Bob je podoben fižolu, vendar ne prihaja iz Amerike, ampak je evropski staroselec vse od kamene dobe. Je bogat z beljakovinami, prijetnega okusa in se pripravlja na različne načine: v juhah, mineštrah, omakah, solati, rižotah in podobno.

Mlad krompir

Na domačih vrtovih zraste šele v juniju. Mlad krompirček je prava slovenska vsakdanja hrana: pečen ali kuhan, prelit z maslom in peteršiljčkom, ponudimo ga lahko v lupini ali z različnimi prilogami: s skuto, solatami, radičem, smetano...

Glavnata solata

Vsi vemo, kakšna je, pa vseeno nekaj solatnih namigov: cele glave potopimo v mrzlo vodo, jih previdno in skrbno operemo (večkrat) potem pa ne trgamo listov, ampak glave razdelimo na četrtine, ki jih prelijemo s kremasto polivko iz jogurta, sesekljanih zelišč in sesekljane jajca, lahko s kislo smetano ali z limonovim sokom. Glavnata solata uporabljamo enako kot drugo zelenjavo tudi v zelenjavnih juhah in drugih jedeh.

Zeleni grah (hr. grašak)

Vsebuje veliko proteinov, kalcija, fosforja in vitaminov skupine B, ki nam ohranjajo zdravo srce in krvne žile. Prijubljen je v vseh kuhinjah, saj se pripravlja na veliko načinov. Mladi grah se lahko uporablja tudi svež kot sestavina solat.

Ivanka Nikčević

PREGOVORI

*Dva trda kamna nikdar lepe moke ne zmeljeta.
Dosti siromakov je od gladu umrlo, berač pa noben.*

Kakršna preja, tako bo platno.

Kakršno seme seješ, takšno žito boš žel.

Nič ne dokaže, kdor preveč dokazuje.

Od lepote ni nič vzeti, pa jo vendar hoče vsak imeti.

Drag kruh, kjer denarja ni.

Druge uči, sam pa ne stori.

Drugim prosa braniš, svoje vrabcem puščaš.

Gre skozi les, ne vidi dreves.

Izguba je sestra dobičku.

Eno leto je dolgo, več jih pa hitro mine.

Je do vrata v dolgeh, do ušes v nevolji.

Je zviti kakor kozji rog.

Zbrala Cvetka Matko

PREDLOG ZA IZLET

📍 Grad Kalec (izg. »kalc« ali »kauc«) stoji v bližini Zagorja v dolini Pivke, nedaleč od izvira reke Pivke. Grad, od katerega je danes ostal le še stolp, stoji na pobočju Brega, 618 mnm. Prvotni grad, katerega podoba je ovekovečena v Valvasorjevi Slavi vojvodine Kranjske, je v 17. stoletju zgradila plemiška rodbina Steinberg. Kasneje so bili njegovi lastniki Auerspergi in nenazadnje

slovenski skladatelj Miroslav Vilhar, ki je na gradu tudi umrl. Grad je po 1. svetovni vojni začel propadati in iz njega so se prebivalci izselili v okoliških vaseh.

📍 Danes vodi mimo njega Krpanova pohodniška pot. Stolp in ruševine gradu stojijo v nasadu starih lip, do njega pa vodi kostanjev drevored

📍 Miroslav Vilhar se je rodil 7. septembra leta 1918 v Planini pri Rakeku v družini bogatega veleposestnika, lastnika gradu Kalec pri Pivki.